

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADелиIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 9/10 (49/50)

V AASTAKÄIK

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn,
Pikk 6, telefon 431-58.

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

1933

Märts

Reaalkooli korraldamise kava.

J. Lang.

Tartu linna koolinõunik.

Ajakirja „Linnad ja Alevid“ eelmises numbris käsitletin keskkooli reformi vajadust ja lähtekohti selle teostamiseks. Üheks sääraseks lähtekohaks oli uue koolitüübi loomine, mille peamiseks ülesandeks oleks juhtida noori otse ellu mitmesuguseile tegevusaladele, kuna gümnaasiumi otseseks ülesandeks jääks ettevalmistamine ülikoolile. Me nimetasime selle uue kavatsetava II astme kooli reaalkooliks. Et saada selgemat pilti kogu küsimusest, toome allpool reaalkooli korraldamise kava kujul, nagu ta on vastu võetud Eesti Kultuuri Sõprade Koondise keskkoolitoimkonna poolt.

I. Reaalkooli ülesandeks on algkooli lõpetanuile 3 aastat kestva ümarguse üldhariduse andmine, mis oleks ettevalmistuseks teenistusele riigi- ja omavalitsusasutis, eraettevõtteis ja koduses majapidamises ja ühtlasi võimaldaks soovijaile hariduse jätkamist kutsekoolis või ka gümnaasiumis.

Märkus: Selle koolitüübi „reaalkooliks“ nimetamise poolt räägivad järgmised asjaolud:

1. Reaalkooli peamiseks ülesandeks on juhtida oma lõpetajaid tegelikku ellu praktilisile tegevusaladele.

2. Meile Vene ajast tuntud reaalkooli kursuse kestus (täiendusklassita) oli 9 õppeaastat (3 ettevalmistus- ja 6 põhiklassi), samuti kuluks kavatsetava reaalkooli lõpetamiseks 9 õppeaastat (6 algkooli- + 3 reaalkooliklassi).

3. Sõna „reaalkool“ on rahva seas hästi tuntud. Ka Saksamaal ja Rootsis näiteks kannab samalaadne koolitüüp reaalkooli nime.

II. Reaalkooli ellukutsumise peamotiiveks on:

1. Algkooli lõpetanud noorile säärase ümarguse üldhariduse saamise võimaldamine, mis lubaks neid juhtida ellu mitmesuguseile tegevusaladele.

2. Sobiva üldharidusliku baasi loomine II aste kutsekoolile (algkooliõpetajate-ettevalmistusasutis, käsitöö-, majapidamis-, tehnika- ja teised kutsekoolid).

3. Suurema painduvuse saavutamine koolivõrgu korraldamisel, mis eriti tähtis juhtumel, kus puudub gümnaasiumi ülalpidamise võimalus (väikesemad linnad, alevid, vähemusrahvuste koolid).

4. Gümnaasiumi vabastamine õpilasist, kes ei kavatse astuda ülikooli, mis võimaldab õppetööd gümnaasiumis suuremal määral kohandada ülikooli nõudeile.

5. Pooliku haridusega noorte arvu vähendamine (gümnaasiumist enne lõppu väljalangejad!).

6. Majanduslik kokkuhoid hariduskuludes ülikooli viiva gümnaasiumi harude arvu vähendamise kui ka hulga noorte haridustee lühendamise kaudu.

III. Reaalkooli koostamine koolivõrgus.

1. Reaalkooli toetub algkoolile. Tema I klassi võetakse vastu algkooli lõpetanuid, kes oma intellektuaalseilt võimeilt ei seisa madalamal keskmisest tasemest.

2. Reaalkooli kursus kestab 3 aastat. Tarbekorral võib avada

reaalkooli juurde erilaadilisi täiendusklasse ja -kursusi (majapidamine, käsitöö, elektrotehnika, võõrkeeled jne.).

3. Majandusliku ja vaimse jõu otstarbekohase kasutamise võimaldamiseks tuleb lubada ühendada reaalkooli teiste koolidega (gümnaasium, kutse-, täiendus- ja algkool) ühiseks tervikuks.

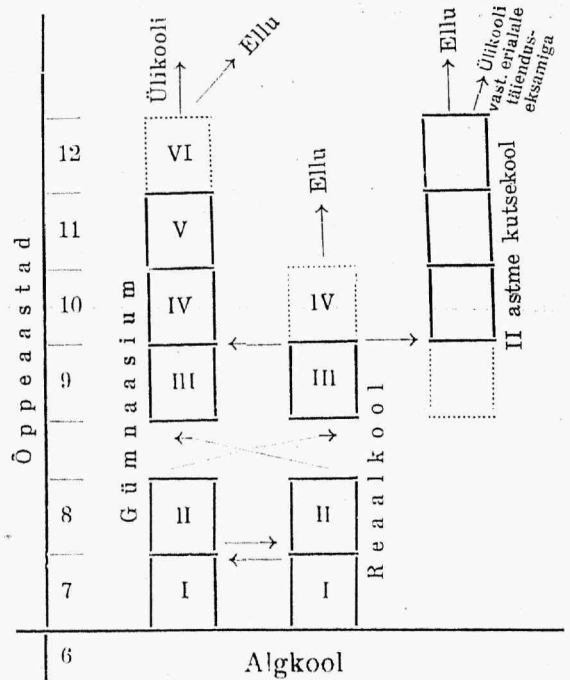
IV. Reaalkooli ja gümnaasiumi õppetöö koordineatsioon.

1. Koordineatsioon on vajalik:

- jõu kokkuhoiu seisukohalt (võimalikult ühised õppekavad, õpperaamatud jne.);
- haridus- ja tegevussuuna hilisema valiku võimaldamiseks (üleminek reaalkoolist gümnaasiumi ja ümberpöörduvalt);
- meie kooli orgaanilise kasvamise seisukohalt pole soovitatav luua uusi, seniseist liiga erinevaid koolitüüpe, vaid on otstarbekohasem lähtuda olemasolevaist, kujundades neid ümber vastavalt elu kogemusele.

2. Koordineatsioon teostub järgmiselt:

- I kl. tunni- ja õppekava on üldiselt ühine gümnaasiumi omaga; erinevus väljendub peamiselt käsitluse laadis;
- II kl. tunni- ja õppekava erineb gümnaasiumi omast valitavate ainete poolest II võõrkeele asemel; üleminek reaalkoolist gümnaasiumi on hõlpsasti võimalik neil, kes valitava ainega on õppinud teist võõrkeelt;
- III kl. tunni- ja õppekava sisaldab kuni 10 tundi oskuslikke aineid; üleminek reaalkoolist gümnaasiumi on võimalik ainult erilise lisatöö abil;
- näitlikult kujutab reaalkooli koordineatsiooni gümnaasiumiga järgmine skeem:

V. Reaalkooli tunnikava.

Reaalkooli tunnikava aluseks üldhariduslikes aineis on võetud gümnaasiumi humanitaarharu tunnikava.

Teise võõrkeele kui õpilasile valitava aine asemel õpetatakse II ja III klassis käsitööd ja kodumajandusõpetust või teisi aineid, näiteks poeglastele praktilisi töid füüsikas jne.

Märkus: Kool kannab valitava aine õpetamisega seotud kulud, kui õppetöö alul on vähemalt 25% klassi koostisest, kes soovivad õppida valitavat ainet. III klassis jätkub II klassis alatud valitava aine õppimine vaatamata õpilaste arvule. Õpilaste vähesuse arvu juures võib valitavuse võimaldamiseks ühendada II ja III kl. õpilased üheks rühmaks.

Kolmanda võõrkeele asemel III klassis valib kool vastavalt kohalisile tingimustele (maa, linn) ja õpilaste soole oskuse või teisi aineid, nagu raamatupidamist (2 tundi), kiirkirja (2 tundi), aiandust ja põllumajandust (4 tundi), joonestamist (2 tundi, poeglastele) elektrotehnikat (2 tundi, poeglastele), ehitustehnikat (2 tundi, poeglastele), muusikat (2 tundi), kaubatundmist (2 tundi), lisatunnid käsitöös ja majapidamises (à 2 tundi) jne.

Peale ülalloodatud ainete võib kool Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi loal võtta valitavaiks aineiks ka teisi aineid.

Eeltoodud põhimõtteil kujuneb reaalkooli tunnikava järgmiseks:

Õppeained		I	II	III	Kokku
1.	Emakeel	5	4	3	12
2.	Matemaatika	5	4	3	12
3.	Loodusteadus ühes tervis- hoiuga	3	3	4	10
4.	Maateadus	2	2	2	6
5.	Ajalugu	2	2	2	6
6.	Kodaniku- ja majandusõpetus	—	—	1	1
7.	I võõrkeel	6	4	4	14
8.	II võõrkeel või käsitöö, kodu- majandusõpetus ja prakti- lised tööd füüsikas	—	4	4	8
9.	Oskus- ja teisi aineid kooli valikul	—	—	4	4
10.	Joonistamine ja joonestamine	2	2	—	4
11.	Kehakasvatust	2	2	2	6
12.	Usuõpetus	2	2	1	5
13.	Riigikaitseline õppus poeglas- lastele ja käsitöö tütarlas- tele	1	1	1	3
		30	30	31	91
14.	Laulmine (koorilaul) kogu kooli kohta 2 tundi.				

kusi aineist ümmarguse tervikulevaate saamiseks, olgu see emakeeles, matemaatikas või mõnes teiss aines. Teistest tülikamaks osutus ajaloo kursuse korraldamine. Kuid siin saadi raskusist üle sel teel, et jaotati kogu kursus kolmeks nii, et I kl. tuli vana aeg ja keskaja algus ristsõdadeni, II kl. — ristsõdadest Prantsuse revolutsioonini ja III kl. — Prantsuse revolutsioonist uema ajani. See tõttu tekivad küll üleminekul reaalkoolist gümnaasiumi ja ümberpöörduvalt väikesed vahed, kuid need on kergesti kõrvaldatavad väikese lisatöö kaudu. Tuleb kindlasti rõhutada, et säärane lähedane side õppetöö alal reaalkooli ja gümnaasiumi I ja II klassis on äärmiselt tarvilik jõu kokkuhoiu seisukohalt (ühised õppe- raamatud, -kavad, -vahendid jne.). Seepärast tuleb teostada seda sidet igalpool nii palju kui võimalik.

Oskuslikest aineist osutub väga tarvilikuks nii tütar- kui ka poeglastele kodumajandusõpetus ja käsitöö. Seejuures ei tule kodumajandusõpetuse all mõista ainult toitute valmistamist, vaid samaväärselt ka elamukultuuri küsimusi (kodu sisustamine, kaunistamine, korrashoidmine jne.). Poeglastekooles olekski kodumajandusõpetuse peamiseks sisuks elamukultuuri küsimused, kuna tütarlastekooles sellele lisanduksid veel toitmisõpetus ja toitute valmistamine.

Kõigi oskuslike ainetes õpetamise eesmärgiks pole mitte vastava kutseoskuse kätteõpetamine, vaid pigemini põhimõtete ja lähtekohtade selgitamine ja tähtsamate tegelikkude võtete kätteõpetamine vastaval alal.

Arvan, et ülaltoodud kava reaalkooli korraldamiseks lubab lähemalt heita pilku kavatsetava reaalkooli struktuuri kui ka sisusse ja ühes sellega aitab kaasa kesk- kooli reformi otstarbekohaseks lahendamiseks.

Kõrvalekaldumused sellest nii-öelda normaaltunnikavast on lubatavad Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi nõusolekul igas aines 1 tunni võrra, kusjuures tundide koguarv klassis ei tohi tõusta ega langetada igas klassis enam kui ühe tunni võrra.

VI. Reaalkooli õppekavad.

Kahjuks ei luba ruum siin esitada reaalkooli õppekavu. Peab tähendama, et p. IV märgitud reaalkooli ja gümnaasiumi koordinatsiooni nõudest õppetöö alal järgneb, et üldhariduslikes aineis on I ja II reaalkooliklassis rakendatavad gümnaasiumi vastavad õppekavad enam-vähem samal kujul, kuna III kui lõppklassis on vajalikud suuremad muudatused ja täiendused aineist tervikulise ülevaate saamiseks. Ühtlasi selgus õppekavade väljatöötamisel, et pole olulisi ras-

Kutsenõustamisest.

Dr. R. Örnap.
Tartu kutsenõunik.

Eestis teotsevad kutsenõustamise alal kaks bürood — Tartus ja Tallinnas. Neid asutisi tuleb võtta kui esimesi katseid kutsenõustamise korraldamiseks, milliseil näib olevat tulevikus täita suuremaid ülesandeid.

Tartu Linna- ja Maavalitsus, kes ühisel kokkuleppel asutasid Tartus 1925. a. esimese kutsevaliku-nõustamiskoha, et seeläbi võimaldada noorile asjatundlikku nõustamist elukutse ja õppimissuuna valikul.

Tänuväärt mõtte algatajaiks olid

Kutsenõustamise tähtsus on leidnud

üldist tunnustamist; skeptiliselt vaatavad kutsenõustamisele vaid need, kes pole küsimusega lähemalt tuttavad. Kutsenõustamine on kujunenud tähtsaks teguriks ühiskonna huvide teostamisel, nagu seda võib näha paljudes kultuurriikides, kus kutsenõustamise korraldamisest võtavad osa valitsus- ja kogukondlikud asutised, samuti ka eraettevõtted (tööstuslikud, kaubanduslikud ühingud jne.).

Kutsenõustamise ühiskondlik organiseerimine üleriiklikus ulatuses pole meil veel teostunud, ega pole veel omandanud kindlamat kuju ega süsteemi; meil on seisund umbes selline, nagu see oli varem teistes riikides enne kutsenõustamise korraldamist seadustega.

Kavakindlal kutsenõustamisel on kahesuguseid ülesandeid — rahvamajanduslikke ja sotsiaalpedagoogilisi, milliseid tuleb pidada silmas kutsenõustamise korraldamisel. Rahvamajanduslikkude huvide teostamiseks aitab kaasa kutsenõustamine sel teel, et kavakindlasti juhib inimesi kutseile ja tööaladele, arvestades seejuures iga üksiku isiku loomupäraseid omadusi, võimeid, samuti sotsiaal-majanduslikke nõudeid üksikute majandusharude ja kutsete suhtes; seega aidatakse kaasa produktsioonipolitika probleemide lahendamisele.

Sotsiaalpedagoogiliste ülesannete juurde peame liitma veel eetilisi ja psühholoogilisi. Inimese parimad saavutised tema kutse alal ja rahuldustunne tööst sõltuvad individuaalseist kalduvusist ja võimeist; praegusel ajal väga vajalik kutsemoraali tervendamine on sõltuv kutse- ja tööarmastusest; tõsine töötahe võib olla vaid sel töötajal, kes teotseb oma kalduvusile ja võimeile vastaval alal. Mitteõpitud teadmised ja tahe pole üksi selle põhjuseks, mis laseb inimesel rakendada end tööle kogu elurõõmu, jõu ja rahuldustundega, vaid loomupärased anded teatud alale on siin tähtsaks kaasamõjuvaiks tegureiks. „Harjutus teeb meistriks“, kuid mitte alati ega igal alal. Kui inimesel puuduvad anded, millised nõutavad teatava kutse jaoks, siis ka suurim tahtepingutus ja harjutused ei tee inimesest ikkagi kvalifitseeritud tööjõudu. Organiseeritud kutsenõustamise sihiks on valida inimesi ja juhtida kutseellu. „Õige isik õigele kohale“ — siis on kindlustatud produktsioonivõime, siis on võimalik loov töö, mis on aluseks meie rahvuslikele varandusile.

Kutsenõustamine peab silmas iga nõuotsija suhtes viimase kehalisi ja vaimseid omadusi, perekondlikku ja majanduslikku seisundit, tööturu üldist situatsiooni ja väljavaateid üksikuil kutsealadel. Selgitusele kuulub kelleks tahab saada nõuotsija, kelleks oleks ta kõlblik, kelleks ta pole kõlblik, kelleks tohib ta saada. Eriti nooril teatavas vanuses, kus nende juures avalduvad suurimad iseloomukõikumused, tuleb toetuda juhtivale käele kutseellu astumisel.

Kutsenõustamine on kalkulatsioon. Iga kalkulatsioon peab põhjenema andmeile.

Peale nende andmete, millised saadakse psühhotehniliste katsetuste ja arstliku ülevaatuse kaudu kutsevaliku-nõustamiskohas, on vajalikud veel andmed psühholoogiliste vaatluste üle koolide poolt ja tööturu seisundi üle vastavalt asutisilt. Kutsevaliku-nõustamiskohad peavad töötama lähimas kontaktis koolidega ja tööhörsidega.

Kalkulatsioon peab olema tehtud tuleviku suhtes ja seepärast peab kutsenõustamisel olema kasustada tööturu üldise seisundi kohta käivad üleriiklikud andmed vastavalt keskasutiselt, kes juhib tööhörside võrku, kutsenõustamiskohti ja abistab töötuid normaalsete töövõimaluste loomisega. See keskasutis peaks olema tööturuorganisatsiooniks, kes korraldab konjunktuurvaatlusi, konjunktuurstatistikat, ja lisandame veel — määrab konjunktuurdiagnoosi ja -prognoosi. Kui sellega muudetakse praegune tööturupolitika aktiivseks ja kavakindlamaks, siis oleks sest suur kasu meie majanduselule. Tööturupolitika tuleks nii-öelda nihutada lähemale majanduspolitika tipule. Kutsenõustamine oleks väga kasulikuks teguriks tööturu organiseerimisel, kui talle võimaldataks end panna maksma ses ulatuses, nagu ta on tõeliselt võimeline. Kutsenõustamine ei puutu vaid hoolekandesse, ka majandus ja haridus on tema mõjustusalad.

Kuigi kodanikele on põhiõigustega kindlustatud vabadsus elukoha ja elukutse valikul, on siiski riigivõimul õigus seda reguleerida ja kasustada üldsuse huves kodanikkude vaimseid ja füüsilisi jõude riigi otstarvete teostamiseks. See organiseerimine, mida on raskem teostada suurearvulise rahvaga riigis, see peaks olema meie juures teostatav kergemini, kuigi see nõuaks aega ja põhjalikku igaüksot ettevalmistust.

Perekonnaseisuametnikele esitatavate dokumentide hindamisest.

T. Teder.

Kohtu- ja Siseministeriumi perekonnaseisuasjade juhataja.

Perekonnaseisuametnikule esitatakse perekonnaseisumuudete registreerimiseks ja perekonnakirjade korraldamiseks perekonnaseisudokumente, millised on sagedasti lahkuminevad oma juriidiliselt jõult ja maksvuselt või millised sisaldavad sisulisi ja vormivigu. Perekonnaseisuametnik on kohustatud võtma seisukohta, kaaluma ja tegema kindlaks, kas temale esitatud dokumendid vastavad tõele ja nende kohta ülesseatud nõudeile (võrdle Perekonnaseisuseaduse juhtnõuroid §§ 6, 28, 31, 32, 61 — RT 48 — 1926 ja § 45 — RT 27 — 1931).

Perekonnaseisuametnikul võib tekkida raskusi seisukohavõtmisel, milliseid temale esitatud lahkuminevaist andmeist lugeda maksvaksiks ja milliseid võtta aluseks. Need raskused annavad end tunda eriti praegusel n. n. üleminekuajajärgul, kus veel suurele osale kodanikest pole omavalitsusis avatud perekonnakirjad. Neid raskusi põhjustab ka asjaolu, et 1. juulini 1926 ei valitsenud meil perekonnaseisumuudete registreerimise alal ühtlast korda. Perekonnaseisumuuteid registreerisid peaaegu ainult tunnustatud usuühingute vaimulikud ja iga uskkond pidas vastavaid raamatuid erivormi järgi, mis läksid lahku üksteisest neisse märgitavate andmete ja keele suhtes. Ka juhtub kahjuks, et perekonnaseisuametnikud ei täida dokumentide väljaandmisel kõiki tarvilikke nõudeid ega kirjuta dokumente välja tarviliku hoolsusega, mille tagajärjel tekivad vead.

Seisukohavõtmiseks esitatud perekonnaseisudokumendi juriidilise maksvuse ja jõu kohta peab teadma kõigepealt, kes on õigustatud andma välja juriidiliselt maksvaid perekonnaseisudokumente.

1. juulist 1926, s. o. Perekonnaseisuseaduse maksmahakkamise ajast peale, on õigustatud ja kohustatud juriidiliselt maksvaid perekonnaseisudokumente andma välja omavalitsuste ja usuühingute perekonnaseisuametnikud, Kohtu- ja Siseministeriumi ja välismaal meie diplomaatlikud esindajad või ametkonnaliidid nende hoiul olevate ametlikkude perekonnaseisuraamatute põhjal (Perekonnaseisuseaduse §§ 26, 65).

Vaimulikel, kes 1. juulini 1926 olid õigustatud ja kohustatud registreerima perekonnaseisumuuteid, kuid ei hakanud täitma perekonnaseisuametnikkude ülesandeid, kustus õigus anda välja juriidiliselt maksvaid perekonnaseisu puutuvaid dokumente 30. septembril 1926, mil lõppes endiste perekonnaseisuarhivaalide üleandmise tähtaeg Kohtu- ja Siseministeriumile (Perekonnaseisuseaduse § 65).

Selliste usuühingute perekonnaseisuarhivaalide põhjal, mille vaimulikud ei täida perekonnaseisuametnikkude kohuseid, antakse välja vastavad dokumendid arhivaalide üleandmise hetkest peale Kohtu- ja Siseministeriumi Administratiivosakonna Perekonnaseisuahtide-arhiivist.

Ka sellisel juhtumil, kus perekonnaseisuametniku juures peetav aktiraamat (resp. meetrikaraamat) hävinud, annab Kohtu- ja Siseministerium tema hoiul olevate akti- (resp. meetrika-) raamatute teiste eksemplaride põhjal välja dokumente (Perekonnaseisuseaduse juhtnõuroid § 79 — RT 48 — 1926).

1834. aastast vanemad evangeelis-luteri usu kirikuraamatud on hoiul Tartus, Riigi Keskarhiivis, arvatud välja Tallinna linna vanemad kirikuraamatud, millised on deponeeritud Tallinna Linna Arhiivi. Need asutised on ka õigustatud andma välja kinnitatud ärakirju neis raamatuis sisalduvate perekonnaseisumuudete kohta.

Kas perekonnaseisudokument on antud välja seks kompetentse asutise poolt, peab selguma dokumendi nurgastambist või allkirjast ja sellele juurdelisatud ametinimetusest, samuti pitsati jäljendist.

Teiseks on nõutav seisukohavõtmisel perekonnaseisudokumendi juriidilise jõu ja maksvuse kohta, et dokumendil (tunnistisel, teatisel, ärakirjal jne.) oleks selgelt märgitud allikas (alus), mille põhjal dokument on antud välja. Nimelt peab olema märgitud täpselt, millise omavalitsuse või usuühingu raamatust on tehtud väljakirjutus, kas näiteks Juuru evangeelis-luteri usu koguduse, Juuru apostliku õigeusu koguduse või Juuru valla raamatust ja nimelt, millise raamatu põhjal, kas sünni-, abielu-, surmaaktiraamatu või

meetrika- või personaal- (hingekirja-) raamatu jne. põhjal on antud välja tunnistis või teatis. Edasi tuleb vastavalt raamatu iseloomule märkida raamatu (kõite) number, raamatu lehekülj, akti number ja aasta. Meetrikaraamatu põhjal väljaantud tunnistises või teatises märgitakse meetrikaraamatu aasta ja kande number. Evangeelis-luteri usu koguduse personaalraamatu põhjal väljaantud perekonnateatist ei saa varustada märkusega, millise personaalraamatu aastakäigu ja kande numbriga järgi see on antud välja, nagu praktikas mõni omavalitsusperekonnaseisuametnik on nõudnud, sest personaalraamatud pole seatud sisse aastakäikude järgi. Personaalraamatu põhjal väljaantaval perekonnateatisel võib allikas olla märgitud näiteks järgmiselt: „Antud välja Jamaja ev.-lut. usu koguduse 1. juulini 1926 peetud personaalraamatu k. I, lk. 250 ja k. III, lk. 5 põhjal“.

Asjaolu, et perekonnateatisel on vahet märkimata kõite ja lehekülje numbrid, ei halva selle maksvust ja ei tarvitse olla dokumendi tagasisaatmise põhjuseks, sest on olemas kogudusi, kus personaalraamatut pole peetud köidetud raamatuna, vaid lahtiste kaartide näol, selliseil juhtumel pole võimalik märkida ka kõite ja lehekülje numbrit.

Edasi on tarvilik perekonnaseisudokumendi juriidiliseks maksvuseks, et dokument oleks kirjutatud alla seks õigustatud isiku poolt ja varustatud asutise pitsati jäljendiga. Perekonnaseisuametniku allkirja juurde, millega tunnistis või teatis on tunnustatud õigeaks, peab olema märgitud lühendamatu sõna „perekonnaseisuametnik“.

Usuühingute perekonnaseisuametnikkude suhtes pole nõutav, et nad veel lisaksid juurde sõna „vaimulik“. Seda võib märkida, kuid kui see on jäänud märkimata, pole alust dokumendi tagastamiseks sellise lisanduse juurdekirjutamiseks, nagu seda on juhtunud. Ka siis pole tarvis tagastada dokumenti, kui sel on perekonnaseisuametniku allkirja juures, eeskirja vastaselt, ametinimetuse märgitud lühendamatu, kui on arusaadav, et dokumenti on andnud välja perekonnaseisuametnik. Vastasel korral oleks tegemist liigse pedantsusega.

Tunnistised, teatised jne. pole seadusepärased, kui perekonnaseisuametniku eest neile on kirjutatud alla isik, kes pole õigustatud seks seaduse põhjal. Näiteks pole lubatud usuühingu perekonnaseisuametniku eest kirjutada alla tunnistisele või

teatisele köstril või ka vaimulikul, kes pole perekonnaseisuametnik, samuti ei või teatava valla perekonnaseisuametniku eest kirjutada alla selle naabervalla perekonnaseisuametnik, kui ta seks eriti pole volitatud. Ka sel korral pole tunnistis seadusepärane, kui sellele kirjutab alla perekonnaseisuametnik, jättes lisamata allkirjale ametinimetuse (Kohtu- ja Siseministeriumi Administratiivosakonna ringkiri 24. maist 1927 nr. 241 kõigile perekonnaseisuametnikele-vaimulikele ja 15. aprillist 1929 nr. 300, p. 5 kõigile perekonnaseisuametnikele).

Perekonnaseisudokumendid, mis on antud välja vana kalendri järgi peetud raamatute põhjal, peavad olema varustatud märkusega kalendri kohta (Kohtu- ja Siseministeriumi Administratiivosakonna ringkiri 7. novembrist 1928 nr. 3030, p. 5). Üleminek ühelt kalendrilt teisele pandi maksma teatavasti 31. jaanuarist 1918. Esimene päev pärast 31. jaanuari 1918 loeti 14. veebruariks, teine 15. jne. 1. juulini 1918 pidi märgitama kalender murruna, näiteks 6./19. veebruar 1918 (Sobr. uzak. 1918, nr. 19, art. 289). Ehkki enamlasteaegsed korraldused pole meil maksavad, on siiski see korraldus tegelikult jäänud maksma. Selle järgi peaksid olema kanded, mis tehtud meetrika- ja personaalraamatuisse 1./14. veebruarini 1918, märgitud vana kalendri järgi. Tegelikult on aga tulnud avalikuks mõned juhtumid, kus vaimulikud veel mitu aastat hiljemgi on teinud kandeid meetrikasse vana kalendri järgi, näiteks vanausuliste koguduste ja mõnede apostliku-õigeusu koguduste vaimulikud.

Et see enamlasteaegne korraldus meil maksab, kinnitab ka Vabariigi Valitsuse otsus 18. märtsist 1933 (RT 28 — 1933), milles üldiselt tehakse teatavaks, et kogu Eesti Vabariigis on ainuüksi maksev uus, s. o. Gregoriaanuse kalender ja et seepärast on kõik ameti- ja eraasutised, organisatsioonid, ühingud ja nende liidud kui ka kodanikud kohustatud kõigis oma toiminguis ja talituis käima ainult selle kalendri järgi.

Kalendri ümberarvutamises on omal ajal tehtud väga palju vigu ja veel praegugi juhtub üksikuid eksitusi. Siseministeriumi Administratiivosakonna ringkirja 1. septembrist 1927 nr. 43 põhjal arvutatakse dokumentides vana kalendri järgi märgitud ajaarvud ümber uue kalendri järgi, lisades juurde sündmusile, mis olid enne 1. märtsi 1900 — 12 päeva,

pärast 1. märtsi (1. märts incl.) — 13 päeva, näiteks 9. mai 1895 vana kalendri järgi on ühtlasi 9+12, s. o. 21. mai 1895 uue kalendri järgi, 23. märts 1903 vana kalendri järgi on ühtlasi 23+13 — 31 („31“ on siin märtsi päevade üldarv), s. o. 5. aprill 1903 uue kalendri järgi, 29. detsember 1899 vana kalendri järgi on ühtlasi 29+12 — 31 („31“ on siin detsembri päevade üldarv), s. o. 10. jaanuar 1900 uue kalendri järgi. Erilist tähelepanu nõuab vana kalendri kuupäeva ümberarvutamine sel juhtumil, kui kuupäev asub vahemikus 16.—29. veebruarini, seda seepärast, et veebruaris on mõnel aastal 28, mõnel — 29 päeva. Kas teataval aastal oli veebruaris 28 või 29 päeva, on kõige lihtsamalt võimalik teha kindlaks kui jagada aastaarvu neljaga; kui see jagub neljaga täpselt, s. o. jäägita, siis sel aastal oli veebruaris 29 päeva; vastasel korral oli selle aasta veebruaris 28 päeva. Nii näiteks a. 1891 ei jagu neljaga, järelikult oli 1891. a. veebruaris 28 päeva, 1892. a. veebruaris aga seevastu 29 päeva; nii on 18. veebruar 1892 vana kalendri järgi ühtlasi 18+12 — 29 („29“ on 1892. a. veebruari päevade üldarv), s. o. 1. märts 1892 uue kalendri järgi. Sellest reeglist on aga erandiks 1900. a. veebruar uue kalendri järgi. Vaatamata sellele, et 1900 jagub neljaga, oli 1900. a. uues kalendris 28 päeva, vanas kalendris aga reeglipäraselt 29 päeva. Seepärast juhtumil, kui kuupäev asub vahemikus 17.—29. veebruarini 1900, tuleb kasustada järgmist reeglit: vana kalendri kuupäeva arvule lisada juurde 12 päeva ja saadud summast arvata maha 28 päeva, pidades silmas, et uue kalendri järgi 1900. a. veebruaris oli 28 päeva. Saadud arv osutub märtsi kuupäeva arvuks uue kalendri järgi. Näiteks 28. veebruar 1900 vana kalendri järgi on ühtlasi 28+12 — 28, s. o. 12 märts uue kalendri järgi või 29. veebruar vana kalendri järgi on ühtlasi 29+12 — 28, s. o. 13. märts uue kalendri järgi 1900. a.

Enne 1. juulit 1926 olnud sündide, abielude ja surmajuhtumite kohta asendavad praeguseid aktiraamatuid vastavad meetrikaraamatud, mis peeti Seisusteseaduse (VSK k. IX, r. II) põhjal evangelisluteri-apostliku-õige-, rooma-katoliku- ja juudi-usuliste kohta nende konfessioonide vaimulikkude poolt ja baptistide, adventistide jt. laikusuliste kohta politsei- või omavalitsusasutuste poolt (Eesti ajal kuni Perekonnaseisuseaduse maksmahakkami-

seni oli see tegelikult laikusuliste vaimulikkude hooleks), samuti Heakorra- ja julgeolekuseaduse (VSK k. XIV) põhjal 1906. a. peale vanausuliste kohta vanausuliste vaimulikkude poolt. Nagu juba mainitud, peeti neid raamatuid iga usu kohta erivormi järgi. Nende raamatute põhjal antakse sünni-, abielu- ja surmatunnistised (sõnasõnalised väljavõtted) endise vormi järgi, selle vahega, et nüüd kirjutab vaimulik tunnistisele alla perekonnaseisuametnikuna, ja tunnistised, millised antakse välja raamatute põhjal, millised on peetud vana kalendri järgi, varustatakse märkusega kalendri kohta. Lühendatud väljavõtted, n. n. teatised, antakse nende raamatute põhjal välja Kohtu- ja Siseministeriumi Administratiivosakonna ringkirja 17. juulist 1932 nr. 469 lisas antud vormide järgi.

Ülaltähendatud ringkirjale juurdelisatud sünniteatise vormis nr. 5 on jäetud märkimata isiku sünnikoht teadmisel, et endisis apostliku-õigeusu kiriku meetrikaraamatuis sünnikohti ei märgitud. Kuna teatis antakse väljakirjutisena meetrikaraamatust, ei saa selle sisus märkida andmeid, milliseid meetrikaraamat ei sisalda. On aga usuühingu perekonnaseisuametnikul olemas andmeid isiku sünnikoha kohta teistes kiriku arhiives leiduvais dokumentides, võib ta teha teatisele erimärkuse, et isiku sünnikoht on nende ja nende dokumentide järgi see ja see, või kui usuühingus andmed sünnikoha kohta sootuks puuduvad, siis märkuse, et ka teistes kiriku dokumentides ei leidu andmeid isiku sünnikoha kohta. Kui märkuse tegemiseks ei jätku ruumi peale vormis ettenähtud kalendriaja märkuse, võib seda teha teatise pöördel uue allkirjaga (Kohtu- ja Siseministeriumi Administratiivosakonna sekretus Laanemetsa apostliku-õigeusu koguduse perekonnaseisuametnikule).

Olgu juhitud tähelepanu ka sellele, et ei saa alati täie kindlusega lugeda isiku sünnikohaks koguduse alla kuuluvat territooriumi, kus ta ristitud. Oletuste põhjal ei või aga teha kandeid perekonnaseisuraamatuisse. Akti koostamisel võib selliseil juhtumel märkida sünnikohata isiku teadaande põhjal, kui see ei ärata kahtlust. Kahtluse puhul tuleb nõuda teiste dokumentide esitamist, kus sünnikoht võiks olla tähendatud (nagu kaitseväetenistusest vabastamise tunnistist, valla rulliraamatu andmeid jne.). Ei kõrvalda ka need kahtlust, koostatakse sünnikoha kindlakstegemiseks Perekonnaseisu-

seaduse § 6 ettenähtud protokoll ja tehakse siis selle põhjal kanded akti. Perekonnaregistrisse kantakse lapse vanemate või abielujate sünnikohad sellisel juhtumil sünni- või abieluakti põhjal. Kuid lapse isa ja ema vanemate sünnikohad, kui need meetrikais märkimata, tehakse kindlaks perekonnaregistrisse märkimiseks protokolliga (Perekonnaseisuseaduse § 6), või kui see osutub võimatuks, siis jäävad need andmed perekonnaregistrisse vastava allkirja (Perekonnaseisuseaduse juhtnõõride § 62 — RT 27 — 1931) alusel märkimata (Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna kiri Kirepi valla perekonnaseisuametnikule 6. oktoobrist 1932 nr. 1001).

Pärast 30. juunit 1926 registreeritud sündide, abielude ja surmade kohta antakse välja tunnistisi RT 22 — 1926 ettenähtud vormide järgi Kohtu- ja Siseministeeriumilt saadud plankidel. Need tunnistised antakse välja asjaosalisele kodanikule ainult ühes eksemplaris, nagu isikutunnistisedki. Tunnistise teisendit võidakse anda välja tunnistise kaotamise või hävimise puhul (Perekonnaseisuseaduse juhtnõõride § 77 — RT 48 — 1926). Originaaltunnistise kaotamisest või hävimisest nõutakse maksvusetuks tunnustamist „Riigi Teatajas“ jne. samas korras, nagu seda nõutakse kadunud või hävinud isikutunnistise asemel uue väljaandmisel (Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna seletus 30. oktoobrist 1930 nr. 1020).

Seepärast on tarvilik, et perekonnaseisuametnik, kellele esitatakse sünni-, abielu- ja surmaoriginaaltunnistised (vorm nr. 5, 6, 7) juurdelisamiseks oma registreerimisteadaandeile või perekonnakirjade avamise sooviavaldisele, juhiks kodaniku tähelepanu sellele, et kodanikul see tunnistis veel võib minna tarvis, ja seepärast, kui perekonnaseisuametnikule see tunnistis on siiski hädatarvilik, asendaksid seda tunnistise ärakirjaga. Tunnistise ärakirja võib kinnitada perekonnaseisuametnik oma allkirja ja pitsatiga, tähendades ära kinnitamise aja ja anda tagasi originaaltunnistis kodanikule.

Perekonnakirjade korraldamisel tuleks aga tunnistised vorm nr. 5, 6, 7 kohe anda kodanikule tagasi ja nende asemel nõuda välja vastavast perekonnaseisuametist vastavad aktiärakirjad. Aktide ärakirjade saatmine sünniks loomulikult tasuta (Perekonnaseisuseaduse § 21). Selline talitusviis aitaks ka vältida kahes ja roh-

kem omavalitsuses üheaegset perekonnakirjade pidamist.

Ühes eksemplaris väljaandmise nõue maksab ülalnimetatud sünni-, abielu- ja surmatunnistise (vorm nr. 5, 6, 7) kohta. 1. juulist 1926 peetavaist sünni-, abielu- ja surmaregistrist võib aga peale nende anda välja lühendatud teatise (õiendisi). Vastava akti põhjal võib neid anda välja piiramatul arvul. Samuti pole piiratud omavalitsuse perekonnaregistri põhjal vorm nr. 8 järgi väljaantavate perekonnaseisutunnististe arv.

Sünni-, abielu- ja surmateatisele, mis antakse välja peale 1. juulit 1926 peetavaist sünni-, abielu- ja surmaregistrist, pole seni kirjutatud ette kindlaid vorme, kuid nad peaksid olema umbes samasisulised kui Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna ringkirja 17. juunist 1932 nr. 469 juurde lisatud teatiste vormid nr. 2, 3, 4, selle vahega, et allikana nimetatakse meetrikaraamatu asemel sünni-, abielu- või surmaregister ja selle aasta ja akti number (võib ka lisada juurde kõite ja lehekülje number). Jääks ära andmed kalendriaja kohta, kuna on teada, et kõik andmed märgitakse neis registreis uue kalendri järgi. Abieluteatistes tuleb märkida „laulatatud“ asemel „registreeritud seaduslikku abiellu“, jääb ära vanuse märkimine, selle asemel võib märkida abielujate sünniaeg. Surmateatistes tuleb märkida juurde ka surmakoht, kuna andmed alalise elukoha, surma põhjuse ja matmiskoha kohta võiksid jääda ära (Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna seletus Kõpu ev.-lut. koguduse perekonnaseisuametnikule 13. juulist 1932).

Kui 1. juulini 1926 peetud meetrikaraamatute põhjal väljaantud teatise võetakse aluseks perekonnaregistris erilehekülje avamisel, siis 1. juulist 1926 peetavate sünni-, abielu- ja surmaregistri põhjal väljaantud teatise, samuti perekonnaseisutunnistist (vorm nr. 8) ei saa võtta perekonnaregistris erilehekülje avamise aluseks, sest peale 1. juulit 1926 olnud sünnid, abielud ja surmad kuuluvad seaduse põhjal märkimisele perekonnaregistrisse vastavate aktide või nende ärakirjade alusel. Küll võivad need teatised ja tunnistised olla aluseks sünni-, abielu- ja surmaaktide koostamisel.

Evangeelis-luteri usuühinguis Seisusteseaduse §§ 902—904 põhjal 1. juulini 1926 peetud personaal- (hingekirja-)

raamatute põhjal väljaantavad perekonnaseisuteatised sisaldavad isiku perekonnaseisumuuteisse puutuvaid andmeid 1. juulini 1926. Kui selliseis perekonnaseisuteatised leiduvad andmed ka isiku perekonnaseisumuuteist, mis olnud pärast 1. juulit 1926, siis pole selliseil andmeil ametlikku jõudu, vaid nende tõestamiseks tuleb nõuda täiendavaid, maksvustomavaid tõendisi (Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna seletus 9. märtsist 1929, nr. 4543). Mis puutub personaalraamatute põhjal väljaantud perekonnaseisuteatiste seaduslikku jõusse, siis peab tähendama, et juhtumeil, kus personaalraamatute põhjal väljaantud teatiste andmed lähevad lahku meetrikatunnistise andmeist, on viimased mõeldud andvad kui allika põhjal väljaantud dokumendid (Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna seletus 6. maist 1929, nr. 575).

Praktikas on juhtunud väga sagedasti, et usuühingu perekonnaseisuametnikud märgivad aktiärakirja pöördel perekonnaregistri jaoks lisaandmeid väga puuduliku allika nimetamisega, mis ei võimalda võtta mingit seisukohta andmete maksvuse ja jõu kohta. Näiteks kui allikana on märgitud, et andmed on kirjutatud välja „koguduse arhiivis leiduvate andmete põhjal ja Põltsamaa koguduse õpetaja tunnistise põhjal“, siis on see väga puudulik märkimine. „Koguduse arhiivi“ mõiste on väga lai; siia hulka kuuluvad ka koguduse eraraamatud, kuid ka ametliku ja ametliku raamatu vahel on vahe. Perekonnaseisuametnikul on väga tähtis teada kas näiteks andmed on kirjutatud välja ev.-lut. koguduse meetrika- või personaalraamatu põhjal. Väljendusest „Põltsamaa koguduse õpetaja tunnistise põhjal“ samuti ei selgu kas andmed on kirjutatud meetrika- või personaalraamatu alusel. Pealegi puuduvad andmed kas see õpetaja on ka perekonnaseisuametnik või mitte, s. o. kas neil andmeil on üldse juriidilist maksvust. Muidugi ei saa sellise alusega lisaandmeid kanda perekonnaregistrisse ja nende täiendamiseks tuleb nõutada maksvaid dokumente.

Et vähendada arusaamatusi ja kirjavahetusi selle küsimuse alal, tegi Kohtu- ja Siseministeerium 24. märtsil 1933 usuühingute perekonnaseisuametnikele ringkirjalise korralduse, et aktiärakirja lisaandmeisse kirjutataks ainult need andmed, millised leiduvad tema enda raama-

tuis, täpse allika äratähendamiseiga. Kuna need dokumendid, millised ta saab kodanikult, teiselt perekonnaseisuametnikult jne., selle asemel, et neid kirjutada ümber lisaandmeisse, tuleb originaalis, s. o. sel kujul ta need saanud, saata omavalitsusse säilitamiseks perekonnaregistri lisatoimetises.

Maksvad seadused (Perekonnaseisuseaduse § 4, Tsiiviilkohtupidamiseadus) näevad ette, et kõik välisriikides antud dokumendid, mida soovitakse kasutada Eestis, peavad seadusliku jõu omandamiseks olema legaliseeritud, s. o. tunnustatud õigeks meie välisesinduste poolt vastavas riigis. Ametasutiste poolt ametlikuks tarvitamiseks nõutud dokumendid tõestatakse meie esinduste poolt maksuta (Välisministeeriumi Administratiivosakonna kiri 30. septembrist 1932 nr. 276-P. Kohtu- ja Siseministeeriumile).

Lõpuks juhitagu siin tähelepanu ka Perekonnaseisuseaduse § 27 kolmandale lõigule, milline seni, nagu näib, on leidnud vähest täitmist. See paragrahv kohustab vigaste aktide või perekonnaregistri põhjal väljaantud tunnistised tunnustama maksvusetuks ja kuulutama sellest „Riigi Teatajas“.

Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna seletusel vigast tunnistist tunnustab maksvusetuks ja kuulutab sellest „Riigi Teatajas“ mitte kodanik, vaid perekonnaseisuametnik ja kuulutamine sünnib „Riigi Teataja“ hinna ja kuulutuse hinna määruse j. V, p. 6 põhjal (RT 2 — 1928) t a s u t a (Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakonna seletus Lääne Maavalitsusele 19. jaanuarist 1933, nr. 1556 ja Kilingi valla perekonnaseisuametnikule 3. märtsist 1933 nr. 1607).

Praktikas on olnud juhtum, kus perekonnaseisuametnik arvas Perekonnaseisuseaduse § 27 põhjal end olevat kohustatud tunnustada maksvusetuks sünnitunnistist, mis oli antud välja omalalajal õige akti põhjal enne lapse kohtukorras adopteerimist, põhjusel, et sünniaktis muutus adopteerimisega lapse perekonna- ja isanimi, ja sellest kuulutada. Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiivosakond seletas sel puhul, et lapse adopteerimise kohtuotsusega pole aktis parandatud viga, vaid on muudetud lapse perekonnaseis ja see asjaolu ei muuda fakte, mida tõendatakse enne adopteerimist väljaantud sünnitunnistisega, seepärast pole sel juhtumil tarvis ka sünnitunnistist tunnustada maksvusetuks

ja sellest kuulutada. Asudes teisel seisukohal, tuleks tühistada ka abielutunnistisi, millised on antud välja abieluakti põhjal enne abielulahutuse märkuse sissekandmist akti äärele kohtuotsuse põhjal, kuid

ka seda ei nõua seadus, sest see pole samuti akti vea parandamine, vaid perekonnaseisumuude (Kohtu- ja Siseministeriumi Administratiivosakonna seletus 2. märtsist 1932 nr. 2002).

Tartu Linna Tööstuskool 10-aastane.

A. Kena.

Detsembris 1932 möödus kümme aastat Tartu Linna Tööstuskooli asutamisest. Kümme aastat on ajameres lühike aeg. Meie emakeelse kooli ajaloo iseseisvas Eestis on see siiski teatavaks kilomeetripostiks, kust võib vaadata tagasi kooli möödunud tegevusele, seda analüüsides ja hinnates.

Tööstuskoolid kutsuti ellu eesmärgiga levitada kutseoskust ja juhtida noori algkoolilõpetanuid praktilisile aladele, kus nad võiksid leida võimetekohast tegevust. Andes au tööle, peab konstateerima, et tööstuskoolide ellukutsumisega on meie hariduselu sihimäärarajad tabanud õige joone. Poleks ju mõeldav, et kõik algkoolilõpetanud poeg- ja tütarlapsed astuksid keskkooli ja jätkaksid seal õppimist. Kui see teostuks, seisaksime mõne aja pärast kahtlemata haritlaste üleproduktsooni küsimuse juures, mis omakord kutsuks esile seninägemata töötute haritlaste kaadri, millise pahega võitlemine isegi riigile võiks käia üle jõu. Et vältida sellise soovimatu olukorra tekkimist, peab noori juhutama praktilisile aladele. Noorte algkoolilõpetanud poeglaste ettevalmistamine võib toimuda kas eratöökodades meistrite juhatusel või tööstuskoolis. Õppimine meistri (eraettevõtja) juures on ainult praktiline, ilma teoreetilise ettevalmistuseta. Tööstuskoolis õppijad saavad peale praktilise ettevalmistuse kooli töökodades ka veel teoreetilist õpetust eesti ja saksa keeles ja teisis aineis, mis ühenduses nende erialaga.

Tartu Linna Tööstuskool asutati 1922. a. Töötamist alati koolis puu- ja rauaosakonnas. Esialgu oli tegevus väike, näitas aga järjekindla arenemise tendentsi; see asjaolu tiivustas ka kooli juhtivaid tegelasi, mis tuli koolile kasuks. Alul teotseti kitsais ruumes, sest et linnal puudusid vastavad ruumid. 1924. a. saadi avaramad ruumid. Tol korral oli koolis 66 õpilast. Nüüd on õpilasi 152, peale

selle veel 7 praktikanti, 1 vabakuulaja, 15 töölist-õpetajat ja 8 instruktorit. Nii arvuka pere juures kipuvad praegused kooliruumid jääma kitsaks ja kui kooli tegevus areneb praeguses tempos, kerkib lähemal ajal paratamatult päevakorrale uute ajakohaste ruumide soetamise küsimus, kas praeguste hoonete ümberehitamise või uute hoonete püstitamise teel. Arvestades linna rahalist seisundit, oleks selle teostamine praegusel ajal raske. Siin peaksid aitama kaasa riigi valitsus ja Tartu Maavalitsus, sest kaugelt enam kui pooled õpilasist on pärit Tartumaalt. Senini pole Tartu Maavalitsus kulutanud tööstuskooli toetamiseks sentigi. Uue ajakohase tööstuskoolimaja ehitamine võiks teostuda ka koolimajade-ehitusfondi abil või jälle hädaabitööde krediitide arvel, sest ehituse juures leiaks tööd suurem arv töötuid. Senini on meil pandud vähe rõhku kutsehariduse levitamisele, kuid arvestades maailma praegust konjunktuuri, tuleks küll asuda esijoones selle teostamisele. Kutsehariduses peitub ju meie noorte tulevik!

Tartu Linna Tööstuskooli arenemisel tuleb pidada silmas asjaolu, et kooli juhtivad tegelased on alati pannud rõhku sellele, et õpilased 3-aastase kursuse kestel omandaksid võimalikult suuremad vilumused mitmesuguse puu- ja rauatöö alal. Seks on koolis katsutud järjekindlasti hakata valmistama uusi artikleid. Nii avati mõni aasta tagasi autoparandusosakond, milline töötab praegu õige edukalt. Peale muu valmistab kool möödukate hindadega ka uusi autotõldu, milliseid varemalt veeti sisse välismailt. Koolil on muretsetud ka autode pritslakkimisseadistu, mis võimaldab „noorendada“ vanu autosid. 1932. a. sügisel hakkas kool valmistama mannamasinaid ja teisi veskiseadistuid. Koolis valmistatud masinad töötavad juba mitmes veskis heade tagajärgedega. Ka on kooli juures korraldatud senini 33 au-

tokursust, millest on võtnud osa ümmarguselt 1200 isikut.

Tööde rohkuse ja mitmekesisuse tõttu on õpilasile kindlustatud laialdane praktika. Õppimine koolis on tasuta; seepärast on sisseastujate tung suur ja võtta vastu on võimalik ainult võistluseksami-

tega. Kaugelt enam kui pooled õpilasist ei pääse ruumipuudusel kooli. Kooli võetakse vastu ainult poisse, kes 15 a. vanad, füüsiliselt arenenud ja kes on lõpetanud 6-kl. algkooli.

Kooli kümneaastase tegevuse kohta annab ülevaate alljärgnev tabel:

Õpilased arvu, päritolu ja kooli täieliku kursuse lõpetamise järgi 1923/24—1932/33.

	Õ p p e a a s t a d										Üldse õpilasi 10 a. jooksul
	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	
Õpilasi rauaosakonnas	33	44	45	45	56	64	69	74	79	90	599
puuosakonnas	24	22	27	39	47	58	55	51	52	62	437
Kokku . .	57	66	72	84	103	122	124	125	131	152	1036
Õpilaste päritolu:											
Tartumaalt	32	29	29	38	46	64	63	59	62	74	496
Tartust	20	27	34	37	43	41	40	57	49	52	400
Teisist maakonnist	5	10	9	9	14	17	21	9	20	26	140
Kokku . .	57	66	72	84	103	122	124	125	131	152	1036
Õpilasi lõpetanud:											
Rauaosakonna . .	—	—	—	19	8	4	9	11	19	13	83
Puosakonna . . .	—	—	—	12	—	6	10	8	11	9	56
Kokku . .	—	—	—	31	8	10	19	19	30	22	139

Kooli astujad on kõik olnud 6-kl. algkooli haridusega, kuna alla 6 kl. on haridus olnud ainult 26 õpilasel.

Praegu töötab kool 6 klassiga (5 komplekti). Senised koolilõpetanud on töövõtjate juures heas kuulsuses. Kümne aasta jooksul on kooli lõpetanud 139 õpilast õpinud tööliste kutsega. Enamik neist on kohtadel ja osa täidab isegi meistri kohuseid. Lõpetanuide soovitab kool võimalust mööda ka kohad.

Koolis õppimine on soovitav kehvaile, aga ka jõukad lapsed ei peaks siit jääma eemale, sest praktilised teadmised on igal poole hinnatavad.

Kooli peab ülal Tartu Linnavalitsus, kuna riik tasub õpetajate ja instruktorite palgad, kusjuures riigilt on saadud mõningaid summasid ka tööriistade soetamiseks.

Koolil oli 1923. a. 15 546 kr. 04 s., 1924. a. — 22 696 kr. 94 s., 1925. a. — 25 014 kr. 79 s., 1926. a. — 32 716 kr. 19 s., 1927./28. a.: — 73 324 kr. 83 s.,

1928./29. a. — 57 370 kr. 17 s., 1929./30. a. — 60 685 kr. 49 s., 1930./31. a. — 65 445 kr. 62 s., 1931./32. a. — 65 593 kr, 65 455 kr. 62 s., 1931./32. a. — 65 593 kr. 77 s. kulused.

Peale linnalt ja riigilt saadud summade on kool saanud sissetulekuid ka oma töökodades tellimise peale tehtud tööde eest.

Sagedasti on kuulda töösturite poolt nurinat, nagu võtaks tööstuskool neilt töö ära ja oleks neile suureks konkurendiks. Tegelikult pole see millegagi põhjendatud, sest see väike % töid, mida valmistab tööstuskool ei annaks eraettevõtjatele kuigi suure plussi ja arvatavasti ei suudaks põrmugi lahendada praegust teravat majanduskriisi.

Arvestades ülaltoodut, tuleks kõige jõuga arendada välja tööstuskoolide tüüpe ja neid tõsta heale järjele. See aitaks tunduvalt lahendada meie noorsoo edaspidise kasvatuse probleemi.

Riiklikkude sündmuste pühitsemisest minevikus.

Vene keisri Pauli sünnipidustused Tallinnas 1754. a.

R. Kenkmann.

Tallinna Linna Arhiivi uuema osakonna korraldaja.

Möödunud veebruaris pühitses Eesti Vabariik vastavalt raskele ajale õige tagasihoidlikult, kuid siiski vääriliselt oma 15. aastapäeva. Tahtmatult kerkis sel puhul ajalooliselt mõtlevate kodanikkude keelele küsimus, kuidas pühitseti sarnaseid riiklikke tähtpäevi vanasti.

Isevalitsusliku korra juures, mis maksis Eestis, siis kui ta veel oli Vene tsaaririigi osa, loeti tähtsaimaiks riiklikeks pühiks valitsejasoo — keisri ja ta lähimate sugulaste — sünni-, nime-, kroonimis- ja muid perekondlikke tähtpäevi. Nendega võib praegu täie õigusega kõrvutada vabariigi aastapäevi.

Kuigi see iseendast võib-olla ei anna veel küllaldaselt põhjust endise Vene tsaaririigi mälestuspäevade puhul korraldatud pidustuste meeldetuletamiseks selle ajakirja veergudel, on Tallinna Linna Arhiivis kõnesoleva küsimuse kohta säilinud materjal ja üksikandmed osalt kultuur- ja majanduslooliselt siiski niivõrt huvitavad, et ei raatsi neid jätta kauemaks täiesti kasutamata. Vahest aitaks see juhtida meie seda laadi arhiiviainesele senisest suuremat tähelepanu. Ühtlasi tutvume ühe konkreetse juhtumiga minevikust, mis meid lubab hinnata õiglasemalt meie praeguste riiklikkude ja rahvuslikkude pidupäevade tähtsust. On ju ses suhtes korduvalt tulnud kuulda väle arvustavaid häälil.

Keiser Paul sündis tolaeegse troonipärija, pärastise lühiajalise keisri Peeter III ja tema abikaasa, pärastise kuulsa keisrinna Katariina II pojana 20. septembril 1754 (vana kalendri järgi). See oli keisrinna Elisabeti valitsuse ajal. Väga iseloomustav tolaeegse elutempo kohta on uue troonipärija sünni väga aeglane teatavakstegemine. Kui praegu sellest tähtsast ja õnelikust sündmusest monarhistlikes riikides kuulutatakse ajaviitmata, ei iõudnud 1754. a. ametlik teade enne Tallinna kui alles 14. oktoobril, s. t. ligi kuu aja pärast. — Ja ometi suutsid juba sellal kiirkullerid maa pealinna ja Tallinna vahel maha kihutada mõne päeva jooksul!

Esimene korraldus, mis sisaldus 14. oktoobril juhatava pürjermeisteri kaudu Tallinna raele esitatud kindralkuberman-

guvalitsuse reskriptis, oli tänapuha määramine. Linnas pidi seda pühitsetama 16. oktoobril ja maal nädal hiljem. Tänapuhal jutlustati kirikuis ülemalt poolt ettekirjutatud teksti põhjal ja helistati „harilikul ajal“ (s. t. vististi kella 11—12 päeval) kellu.

Ent päris õige sündmusekuulutaja — eriline kiirkuller Jerozevei Voronov, saadetud otse Peterburist Valitseva Senati poolt, saabus Tallinna alles kirikliku tänapuha hilisõhtul. Ta võeti magistraadi ehk rae ja gildi esindajate poolt raekojas pidulikult vastu järgmisel päeval kell 11. Kuller andis üle kindralkubermanguvalitsuse vastava reskripti ja keisrinna Elisabeti manifesti, milles „kõrgeimalt poolt“ teatati troonipärija Paul Petrovitši sündimisest. Ühtlasi oli kulleril kohuseks võtta vastu rae ja linna õnnitlused. Raad ütles oma tõlgi kaudu kullerile tänu ja kostitas teda mitmet sorti kallide veinide ja maiustistega. Joodi ühiselt valitseva keisrinna ja troonipärijate terviseks. Seejärgi kuller tänas peoperemehi lahke vastuvõtu eest ja lahkus raekojast. Kaks noorimat rachärrat saatsid teda alla raekoja välistrepini. Trepi ette aga oli rivistatud linna sõdurite kompanii ja see andis kullerile raekojast väljumisel au.

Kuid kõik see oli ainult alg ja sissejuhatus. Pärispidustused järgnesid alles hiljem. Need avas riigivõimu kõrgeim esindaja kohal Eestimaa kuberner vürst (ka printsiks nimetatud) Vladimir Petrovitš Dolgoruki oma banketiga 20. oktoobril Toompea lossis. Pidosöögist võtsid osa kohalikud kõrgemad riigiametnikud, sõjaväevõimud, rae rüütelkonna ja mõned suure gildi liikmed. Väikese ehk Kanuti gildi esindajad olid nähtavasti jäetud kutsumata. Tolaeagsete karmide seisuslikkude mõistete ja eelarvamuste järgi ei sobinudki Kanuti gildi käsitöömeistrid hästi kõrgema seltskonna hulka.

Järgmisel päeval, s. t. 21. oktoobril andis rüütelkond oma majas pidusöögi. Sellest osavõtjate arvu oli laiendatud ja erilise „kavaleri“ kaudu oli peale teiste ülemate seisuste kutsutud ka Kanuti gildi esindajad, nende abikaasad ja täisealised tütreid.

Kõige rohkearvulisema piduliku söömingu („*Tractament*“) ühes järgneva palliga korraldas aga magistraat koos gildidega kolmandal päeval (s. t. 22. oktoobril) raekojas. See huvitab meid loomulikult kõige enam ja selle kohta on meil rae- ja suure gildi protokollide kõrval säilinud linna kassa arhivaalide hulgas ka täielik kulude-aruanne, mis kohati läheb viimaste peensusteni.

Erilise pidusöögi ja palli korraldamine sündinud troonipärija auks otsustati magistraadi poolt 17. oktoobril kulleri vastuvõtu järele. Peo korraldajaiks valiti 2 raehärrat — Christian Wistinghausen ja Hans Jacob Eggers. Need mõlemad koos oma abikaasade ja teiste abilistega alustasid kohe järgmisel päeval palavikulist sisseostude ja muude ettevalmistuste tegemist.

Tutvume nüüd, nii palju kui lubab kulude-aruanne, sellega kuivõrt rikkalikult oli kaetud peolaud. Oli ju vanasti, juba keskajast ordumeistrite vastuvõttudega alates, söömine ja joomine rae poolt korraldatud pidustuste ja olengute peanumbriks. Muusika, milleks linn pidas oma muusikantegi, ja tants, kui viimast üldse harrastati (nagu kõnesoleval juhtumil), olid täiesti kõrvalise tähtsusega. Teisiti ei saanud see olla 1754. a. 22. oktoobri pidustuste ajalgi. Gildi protokoll mainib, et sellel sööma- ja joomapeol oli „täielik muusika“ ja anti 32 rooga (*Gerichte*), peale selle kallihinnalist desserti ja igat sorti veine.

Minnes üksikasjadeni, näeme, et 22. oktoobri ja sellele järgnevate päevade pidustuste jaoks muretseti alamal loendatud toit- ja maitseaineid (kus see kuludearuandes toodud, seal antakse alamalgi ostetud aine hulk ja võimalikult ka selle üksikhind; need andmed, eeskätt tolleaegne hindade tase, tohiks pakkuda erilist huvi). Nii osteti: rukkkileibu (pidustuste puhul kibedas ametis olevaile linna kompanii sõdureile) — 12 à 4 kop. tükk, paremat liiki leibu (n. n. „*Geraspeltes Brot*“) — 120 à 1 kop., prantsaiu — 20 à 5 kop., timpsaiu („*Weggen*“) linna kompaniile 20 kop. eest, riivitud timpsaiu („*Reib-Weggen*“) — 10 kop. eest, nisujahu — 30 nl. à 4 kop., loomaliha 385 nl. à 2 kop., ½ vasikat — 70 kop., ½ vasikat — 90 kop., ½ lammas — 24 kop., 1 tall — 20 kop., sinki — 16 nl. à 5 kop., pekki — 9½ nl. à 10 kop., mett-vorste — 12 à 6 kop., viini vorste („*Sieszgens*“) — 20 à 3 kop., härjakeeli — 5 à 10 kop., vanu kanu supiks — 10 à 8 kop.,

kanamune — 457 tükki à 3 tükki 1 kop., kalkuneid — 19 à 22 kop., laanepüüd („*Haselhüner*“) — 5 à 4 kop., isametsiseid — 2 à 26 ja 22 kop., emametsiseid — 2 à 16 kop., parte — 16 à 10 kop., isatetri — 1 à 12, 2 à 10 ja 4 à 10½ kop., ematetri — 14 à 10 kop., teisi metslinde („*Feeder Wild*“) — 9 à 10 kop., 13 à umbes 9 kop., 1 kalaroog — 41 kop., värskeid hauged sadamast — 4 rbl. 20 kop. eest, 10 haugi sealtsamast — 1 rbl. 60 kop., hollandi heeringaid — 20 à 3 kop., kokri — 400 à 3 rbl. sada, rahnkalu (kabeljoosid) — 35 nl. 2 rubla 40 kop. eest, lillkapsaid — 28 kop. eest, väikesi sibulaid („*Scharlotten*“) — 40 kop. eest, (peterselle, sellereid, salateid jne. andis peokorraldaja raehärra omaltpoolt maksuta), peterselle ja sibulaid 32 kop. eest, köögivõid — 4 leesikat 14 nl. à 1 rubl. leesik, lauavõid — 10 nl. à 6 kop., hollandi juustu — 12 nl. à 12 kop., õunu (millest pooled olid läinud rikki) — 4 rbl. 80 kop. eest, kirsikeedist punši jaoks — 4 toopi à 50 kop., sidruneid samaks ja muuks otstarbeks — 12 rbl. 21 kop. eest, kataaria („*Catarien*“) ploome desserdiks — 7 nl. à 16 kop., linna kompaniile ploome — 20 kop. eest ja riisi 5 nl. à 6 kop., lombardia pähkleid — 6 nl. à 7 kop., mandleid (hind ega hulk pole antud), kaneeli — 10 kop. eest, suhkrut — 85 nl. à 15 kop., peenekstambitud suhkrut („*Streu-Zucker*“) — 44 kop. eest, soola ja salpeetrit soolamiseks — 20 kop. eest, põdrasarve („*geraszpelt Hirschhorn*“) — 15 nl. à 20 kop., austreid („sissetehtud“) — 5 rbl. 90 kop. eest, peale selle anti välja 300 austri, pirnide, pasteteid ja haugide eest veel 8 rbl.

Jookidena tarvitati reinveini (3 pudeelit à 62 kop.), mõrudat ja hispaania veini („*bitter & spansch Wein*“ — 40 kop. eest), peeneid põletatud viinu („*feine Brantweine*“ — 8 rbl. 5 kop. eest), hari likku põletatud viina — 15½ toopi à 16 kop. linna kompaniile ja töölisile, inglise õlut (6 rbl. 25 kop. eest), omamaa õlut — 31½ vaati à 1 rbl. 80 kop., punši ja roosiveini („*Rosenwasser*“). Asjata võime otsida kulude-aruandest väljaminekuid tee, kohvi, apelsiinide ja kilude ostmiseks. Nähtavasti ei tuntud neid aineid osaliselt Tallinnas veel üldse või polnud neid siin parajasti saadaval. Aruandes näidatud suhkur läks „praetud“ mandlite juurde ja teiste jookide valmistamiseks.

Ka suitsetajate heaolu eest oli hoolitsetud ja neile ostetud 2 karpi („*Dooszen*“) peent tubakat („*Knaster, Canaster To-*

back“) à 2 rbl. ja 1 nl. odavamalt („Waxstabs“) tubakat. Linna kompanii pidi lep-pima kõigest 1 nl. lihtsaima hamburi tubakaga (à 28 kop.). Piibusüütamise hõlbustuseks olid lõigatud vastavad paberiribad („fidibus“). Peolaua kaunistamisesena oli mõeldud võitaldrikute ilustamine linna vapiga — kolme lõviga. Nähtavasti oli tarvitusel ka paber- ja võib olla, isegi klaasehteid.

Kuna pidustused langesid lühikesile sügispäevile, siis oli küllalt muret ruumide valgustamisega. Seks osteti 57 nl. jämedaid arhangelski küünlaid (à 7 kop. nl.), 64 nl. teisi küünlaid (à 6 kop.) ja 49 nl. küünlavaha.

Et järgnev kirjeldus oleks kergemini jälgitav ja ülevaatlikum, seks lubatagu siin esitada tähtsamaid peovõõraid. Kõigepealt oli magistraadi kutsutud külaliste hulgas kohalik kuberner vürst Dolgoruki, kohalik kindral- ja admiralkond (generaliteet ja admiraliteet) ühes staabiohvitseridega, maanõunikude ehk landratikolleegium, teised Tallinnas viibivad rüütelkonnaliikmed. Muidugi ilmus peopere-mees — magistraat — ise täies koostises, siis 4 gildivanemat, linna kassa valitsemisest osavõtvad gildi esindajad, 2 kodanikkonna pealikut („Bürgerkapitän“), 2 mustpeade valitud vanemat ja Kanuti gildi olderman. Kuna banketi kõrval oli nähtud ette ka pall, siis loomulikult külalised saabusid koos daamidega — abikaasade ja tütardega.

Igatahes oli peole soovijaid rohkem, kui raekojas neile leidis ruumi. Kaks kodanikkonna pealikut ja mõned vanemad suure gildi liikmed pidid seetõttu, nagu gildiprotokoll kurdab, jääma koju. See tekitas võib olla õigustatud pahameelt ja rahulolematust magistraadi tegevuse vastu.

Effektseimaks toiminguks pidusöögil ja pallil kujunes tervisejoomine kahuripaukude saatel. Seks olid linna kahurid seatud üles raekoja ette sissekäigu kõrvale. Aupaukude arvus väljendub teatud määrani tolleaegsete võimude suhteline tähtsus, nende erikaal. Laskem seepärast asjast jutustada vastaval väljavõttel „järeltulevale soole teadmiseks“ kirjutatud suure gildi prokollist:

„Tähelepanuväärsemaid tervised joo-di järgmises korras ja neid saadeti paukudega:

1) Tema keiserliku majes-
teedi omi 21 pauguga.

- 2) Tema keiserliku kõrgu-
se suurvürsti omi 15 pauguga.
- 3) Tema keiserliku kõrgu-
se suurvürstiproua omi 15 „
- 4) Tema keiserliku kõrgu-
se suurvürsti Paul Pet-
rovitši omi 15 „
- 5) Nende kõrgete keiserlik-
kude vaderite: tema ma-
jesteedi Rooma keisri ja
keisrinna omi 21 „
- 6) Kõikide truude alamate
omi 11 „
- 7) Kõrge Valitseva Senati
ja teiste kõrgete kollee-
giumide omi 11 „
- 8) Generaliteedi ja admira-
liteedi omi 11 „
tänu (vastutervitus) . 11 „
- 9) Tema kõrgvürstliku hiil-
guse kubernerihärra omi 11 „
tänu 11 „
- 10) Landratikolleegiumi omi 11 „
tänu 11 „
- 11) Kogu rüütelkonna omi . 9 „
tänu 9 „
- 12) Kõrgeaulise magistraadi
omi 9 „
tänu 9 „
- 13) Aulise gildidekogukonna
omi 7 „
tänu 7 „
- 14) Mustpeade maja omi . 5 „
tänu 5 „

Neile järgnesid mitmesuguste kõrgete ministrite erilised tervised („*particulair Gesundheiten*“), nagu näiteks kindralprokuröri tema hiilguse Trubetskoi', riigikantsler Bestužev-Rjumin'i, kõrgkrahvlikkude ekstsellentside mõlema Suvalov'i, igäihe oma eraldi, Apraksin'i ja Sumarokov'i tervised koos jne.“

Lugejaile, võib olla jäävad arusaamu-
tuks „tänuks“ („*Danksagung*“) lastud
paugud. Näeme eelnevast loendist, et tä-
nupauke lasti vaid peol viibivate võimude
ja rühmituste esindajate aupaukude jä-
rele. Tõenäoliselt tuleb neid mõista siis
nii, et vastavad isikud tänasid neile osaks
saanud austuse eest, tõstes omakord
klaasi austajate terviseks, ja seda toimin-
gut saatis sama palju aupauke, kui neid
enne oli lastud tänatava terviseks.

On huvitav võrrelda eelnevas loendis
toodud aupaukude arvu mustpeade pidus-
tusil lastud aupaukude arvuga. Ka must-
pead, kui sõjaline organisatsioon omasid
vanemal ajal kahureid. Need on vennas-
konna majas osaliselt säilitatud tänaseni.

Pidulikel puhkudel austasid mustpead oma tähtsamaid külalisi samuti kahurpaukudega, nagu seda tegi raad ja nähtavasti ainult erikordadel ka rüütelkond.

Kuid mustpäil olid aupaukude kohta kujunenud välja teised traditsioonid. Samal 1754. a. leidub nende protokollis märkus, et nad tervitavad kõiki tähtsamaid külalisi nende saabumisel ainult 5 aupauguga, olid siis tulijad nende oma peokorraldajad („*Schaffer*“), valitud vanemad, kuberner, asekuuberner, aseadmiral, ülemkomandant või keegi muu, kuna iga maanõuniku ja rüütelkonnapeamehe, rae, suure gildi, pürjermeisteri jne. tervituseks anti nähtavasti ühekordne kogupauk 5 kahurist. Näib, et mustpead käisid põhimõtte järgi, et nad kedagi ei tervita rohkema arvu paukudega, kui austati neid endid suuremail üldisil pidustusil. Siiski on näiteks teada, et mustpead 8. mail 1762 keiser Peeter III ja tema proua (kummagi) auks lasksid 13 pauku, troonipärija Pauli auks 11 pauku, keiserliku perekonna auks 9 pauku, kindraladmiraliteedi („*Generaladmiralität*“) auks 7 pauku, kohaliku kubeneri ja kindralmajor Pohlmanni — kummagi auks 5 pauku.

Üldse oli aupaukude laskmine kahureist 18. sajandi keskpaigu Tallinnas väga moes. Peab vaid imetlema toleaeagsete kodanikkude kõvu närve. Meie ajal ei sallita enam heameelega autode tututamistki, kahurite paugutamisele südalinnas, nagu see juhtus nii sageli 18. sajandil, ei tohi aga mõeldagi. Sel põhjusel ei saa vististi ka kunagi enam tõetruult elustada ja jäljendada toleaeagseid pidustusi, kuigi meil seks tehakse katseid. Erielsele proovile pandi rahuarmastavate kodanikkude kannatus vististi küll kirjeldatavate 1754. a. pidustuste ajal. Siis kestis kahurite paugutamine mitu päeva ja nähtavasti ka ööd järgemööda. Magistraadi poolt raekojas korraldatud pidu ja tervisejoomised lõppesid (nagu seda raeprotokoll eriti märgib) alles järgmisel hommikul kell 4. Ega vististi rüütelkonna pidugi eelmisel päeval, kuhu aupaukudeks kahurid olid laenatud linnalt, võidud lõpetada palju varem. Lühikese aja ja kahuriteta tuldi vaevalt toime ka kubeneri poolt antud banketil.

Kuid ega's magistraadi pidustused veel ühe ööpäevaga täiesti ei piirdunud. „Järelsööming“ („*Nachtractament*“) jätkus veel mitu päeva. Söödi peamiselt värskeid hauge, sinki, tailiha-(mett-)vorsti kalkuneid ja eriti rohkel arvul kokri.

Viimse suurema ja üldisema pidustuse korraldasid mustpead alles 28. oktoobril. Mustpäil kui poissmeestel nähtavasti puudusid abistavad naiskäed toitude valmistamisel ja laua katmisel. Nad leppisid seepärast „vana hea tava“ järgi tubakasuitsetamisega ja kostitasid küllakutsutud daame ainult maiustiste ja puuviljaga. Kuid seda, mis jäi puudu söögi ja joogi poolest, pidi nähtavasti asendama peokorraldaja Bogemel'i poolt trükkida lastud ja külaliste hulgas levitatud päevakohane luuletis. See luuletis otse nõretab truualamlusest ja sisaldab ülistavaimat kiitust troonipärija Pauli, valitseva keisrinna ja tema esivanemate kohta.

Lõplüli pidustuste ahelas moodustas linna sõdurite kompanii pidulik kostitamise rae poolt 2. novembril. Nimelt leidis raad, et ta sõdurid, (kes muide sageli põhjustasid rahulolematust), möödunud pidustuste ajal olid käitunud hästi ja otustas neile selle eest linna kulul korraldada ühepäevase piduliku toitmise. Sõdureile lasti sel päeval valmistada söögiks riisi, ploome, klimbisuppi, lamba- ja loomaliha. Joogiks anti neile $\frac{1}{2}$ vaati õlut ja $5\frac{1}{2}$ toopi põletatud viina. Suitsetamiseks said nad 1 nl. (!) hamburi „Waxta“ tubakat.

Kuigi rae pidustused kestsid nii kaua, ei tõusnud kulude kogusumma tähtsamate toiduainete väga madala hinna tõttu arvuliselt väga suureks. See oli peo peakorraldaja Christian Wistinghausen'i poolt 10. detsembril samal aastal raele esitatud kulude-aruande järgi kõigest 267 rbl. 8 kop. Muidugi pole sesse summasse arvatud rohkearvuliseks aupaukudeks kulutatud piisirohu hind ja seda meie veel praegugi ei tea. Küll aga on meil teada ja peame pidustuste kuludele tingimata arvama juurde kingi — 250 rbl., mille raad määras kuller Voronov'ile, kes tõi troonipärija sünnisõnumi ja võttis osa ka 22. oktoobri peost raekojas. Üldse olid tol ajal sellised „kingid“ ja meelegahead kõrgemaile isikuile, eriti riigivõimu esindajale linna poolt väga sagedased ja neelasis, nagu käesolevalgi juhtumil, suhteliselt õige suuri summasid.

Praegu teadaolev keiser Pauli sünnipidustuste kulude üldine kogusumma võrdus niiviisi 517 rbl. 8 kopikaga. Et anda teatud mõõdupuud selle summa reaalse väärtuse hindamiseks, olgu tähendatud, et esimene ehk presideeriv pürjermeister, 1754. a. Jacob Friedrich Becke, kelle amet kõige enam vastas meieaegse linnapea

omale, sai aastas rahapalka 500 rbl. ja raesekretär (1755. a.) 230 rbl., eriliste ametiteta ja erikohustusteta raehärrad aga kõigest 60 rbl. aastas. Alles nüüd selgub, et tolleaegsel 6521*) elanikuga ja väheste sissetulekutega Tallinna linnalt nõudis sellise summa kulutamine pidustuks küllalt pingutust. Sellelt seisukohalt ei saa meie praeguseid riiklikke pidustusi kulude suhtes sugugi mõista hukka. Pidustuste kava, iseloom ja kestvus on aga nüüd, võrreldes endisega, muutunud palju kultuursemaks ja sisukamaks.

Lõpuks lubatagu lisada, et keiser Paul, kelle sünniteadet võeti vastu nii suurte juubelduste ja ülistustega, ei jätnud endast edaspidi tallinlasile osalt kuigi head mälestust. Tema ja ta isa ühisel nimepäeval, s. t. Peetri ja Pauli päeval 29. juunil 1757 tekkis aupaukude laskmisel põlevast kahuritropist tulekahju, mis hävitas

*) Vt. vastavat tabelit „Tallinna Linna Statistilises Aastaraamatus 1932“, lk. 14, kus see arv on toodud just 1754. a. oktoobri kohta.

Tolli tänava ja Suure Rannavärava ümbruse. Sügavaima pettumuse valmistas keiser Paul tallinlasile 1797. a. Varakevadest südasuveni keesid Tallinnas palavikulised ettevalmistused keisri vastuvõtuks. Parandati teid ja tänavaid, kohendati ja remonditi maju. Isegi vanad kindlustornid taheti lubjata valgeks. Ainult kõrgema võimu vahelesegamine tõmbas sellele kavatsusele kriipsu. Juuli aluks oli kõik valmis: raehärradel, gildiliikmeil ja mustpäil muretsetud ja seatud korda pidumundrid, daamel pallitualetid, kogu linnast väärtuslikum mööbel veetud kokku Kadrioru lossi, osa toiduaineid ja lilledki keisri vastuvõtuks vaadatud valmis, mere kaudu oodatava monarhi maanteed mööda tagasisõidutamiseks üle maa ja linna Läänamäele käsutatud kokku 400 hobust, kes laastasid linna parimat heina- ja karjamaad. Kuid ootamine oli asjatu. Keiser muutis viimasel hetkel oma kavatsuse ja jättis Tallinna külastamata. Hulk kulusid, mis mitmekordselt ületasid 1754. a. sünnipiduste omi, oli visatud lihtsalt tuulde.

Tööpuuduse vastu võitlemine ja hädaabitööd Tartu linnas ja maakonnas.

R. Lind.

Tartu Tööstöri juhataja.

Raske majandusliku surutise tõttu on tööpuudus omandanud käesoleval talvel erilisel terava ilme. Töötute abistamiseks on riik ja omavalitsused kasustanud kõiki võimalusi, aga vaatamata sellele on suudetud abistada vaid $\frac{1}{3}$ töötuid. Tööd ja teenistust on senini suudetud anda ainult lasterikkaile perekonnatoitjaile, kuna lasteta abielulised ja üksikud peavad leppima riigi poolt antava leivaga — 400 gr päevas inimese kohta.

Sügisel, kui ilmnis tööpuuduse ulatus, määras Teedeministeerium krediiti eelmisist aastaist suuremas ulatuses avalikkude tööde korraldamiseks. Tartu linnas ja maakonnas alati töödega 10. novembril 1932 ja neid laiendati järk-järgult.

Soodus soe sügis võimaldas välistööl hoogsat tegevust ja kuna pea kõik tööd korraldati üksikud töid juba 1. jaanuariks 1933. Maavalitsuse poolt korraldatavail tööl pole töötasu ülemmäärad piiratud

ja tööliste päevane teenistus oleneb nende oskusest ja võimeist. Näiteks teenisid mehed kivikillustise valmistamisel 6 päeva jooksul maksimaalselt 24 kr. 90 s., keskmiselt 12—13 kr. ja minimaalselt 5 kr. 62 s. Mullatööl oli maksimaalne teenistus päevas 2 kr. 70 s., keskmine — 1 kr. 60 s., minimaalne — 1 kr. 20 s.

Tartu linna piirkonnas on tükitöötasu ülemmääraks meestele 1 kr. 60 s., naistele 1 kr. 20 s., kuna meespäevatöölilisele maksti 1 kr. 30 s., naispäevatöölilisele — 1 kr. 10 s. päevas.

1933. a. jaanuari lõpul oli avalikel tööl Tartu linnas ja maakonnas 1916 inimest, neist 1222 meest ja 694 naist. Samal ajal on linnas registreeritud 1174 nais- ja 1200 meestöötut, kokku 2374 inimest, maakonnas 1612 meestöötut. (Viimane arv pole täpne, kuna kõik vallad pole teatanud oma töötute arvu.)

Avalikkude tööde korraldamiseks Tartu linna ja maakonna elanikele määras

Teedeministeerium krediiti 118 400 kr. Sellest summast, millest pidi jätkuma 1. veebruarini 1933, millisest ajast loodeti saada vajalikke summasid töökorralduse erifondist, sai Tartu Linnavalitsus 39 500 kr., Tartu Maavalitsus 37 800 kr., Raudteevalitsuse Tartu piirkond 6500 kr., Vee- teedevalitsuse Tartu piirkond 16 000 kr., Kaitseministeeriumi Tartu piirkond 10 500 kr., Põllutöministeeriumi Tartu piirkond 5000 kr., Riigi Keskarhiiv 2100 kr. ja Üliõpilaskonna ankeeditoimkond 1000 kr. See krediit võimaldab tööd 1900 inimesele kaheks kuuks, ehk ümmarguselt 100 000 tööpäeva.

Tartu Linnavalitsuse korraldusel tehakse järgmisi töid:

Emajõe parempoolse kalda kindlustamise tööd Tähtvere mõisa all. Kalda valli tõstmiseks võetakse mulda Tähtvere pargi mäenõlvakult ja veetakse puuvagonettidega inimjõul mäekaldale. Seejuures jookseb mullaga täidetud vagonett omal jõul mäekallakut mööda kuni 400 meetri kaugusele. Vedu toimub väliraudteel ja ringtee keskmine pikkus on 1—1,4 km. Selle tööga tahetakse saavutada mitut sihti — kindlustada osaliselt suurvee vastu jõeäärset madalamat linnaosa ja kuna Tähtvere mäe ja Emajõe vaheline heinamaa on planeeritud pargiks, siis oleks kaitsevald ka ühtlasi pargi teiks. Kuna madalad jõeäärsed haisevad reoveekogumiskohad, millised jäävad kaitsevalli taha, täidetakse kavakindlasti linnast veetava prahiga, siis on mõne aasta pärast loota vabanemist sellest tervistrikkuvast ja inetust osast. Mullavõtmise kohast valmib Tartule parim spordiplats, kuna ta on kaitstud kolmest küljest tuulte eest. Selle töö teostamiseks (1. veebruarini 1933) on ministeeriumi poolt määratud 20 000 kr. tasudeks tööliste, kuna Tartu Linnavalitsus peab tööliste kindlustama õnnetujuhtumite vastu, muretsema neile arstiabi, andma tööabinõud, nagu vagonette, rõõpaid, haamreid, raudkiile ja kange, samuti ka kandma tööjuhatajate, kümnikkude ja abitööliste palgad. Töötasu on nähtud ette tükitöö alusel ja muutub vastavalt veokaugusele ja maapinna külmumisele. Ühe m^3 mulla kaevamise ja veo eest makstakse 40 s. — 1 kr. 20 s. Selle töö juures püütakse kasutada võimalikult naiste tööjõudu, kes on ametis mulla vedamise ja laialilaotamisega, kuna mehed kiilude ja kangidega raiuvad mulda lahti. 25. jaanuarini 1933 on veetud kohale 16 195 m^3 mulda (möö-

tes kinnist mulda kaevikus) ja tehtud 5526 mees-, 5987 nais- ja 110 hobusemehe-tööpäeva, kokku 11 623 tööpäeva. Töötasuks on makstud 14 107 kr. 71 s.

Emajõe vasakpoolse kalda kindlustamise tööd pärmivabriku ümbruses. Töö teostamine on analoogiline Emajõe parempoolse kalda kindlustamise tööle. 25. jaanuarini 1933 oli veetud kohale 4027 m^3 mulda ja tehtud 1181 mees-, 2067 nais- ja 85 hobusemehetööpäeva, kokku 3333 tööpäeva. Töötasuks on makstud 4280 kr.

Jaama mõisa heinamaa ja luha kraavitamine. On kaevatud välja 9456 m^3 mulda 1418 tööpäeva jooksul. Töötasuks on makstud 2203 kr. 1 m^3 maksus seega 23 s.

Jaama mõisa heinamaa rookimine mätkäist. Tööd tehti nõrgajõuliste mees- ja naistöölistega päeviti, kokku 138 mees- ja 622 naistööpäeva. Töötasuks on makstud 1006 kr. 49 s.

Linna kruusa augu korraldamine. Kruusaugul kõrvaldatakse pealmine mullakiht ja veetakse hobustega Emajõe kaldale, Uueturu uuli kohale, madaliku täitmiseks. On veetud kohale 3202 m^3 . Tehti 158 mees-, 63 nais- ja 678 hobusemehetööpäeva. Töötasuks on makstud 2365 kr. 66 s.

Uulide profiilimine. Ropka ja Tamme linnaosa uule profiiliti 13 595 m ulatusel. Töö tehti tükitööna, makstes ühe m^3 kaevamise eest 20 s. Tehti 328 mees- ja 798 naistööpäeva. Töötasuks on makstud 1367 kr. 60 s.

Maanteid puhastati enne külma tulekut kõntsast ja mustusest 12 590 m ulatusel, kusjuures tehti 21 mees- ja 243 naistööpäeva. Töötasuks on makstud 300 kr. 90 s.

Kivikillustist valmistati 118 m^3 171 meestööpäeva jooksul. Töötasuks on makstud 274 kr. 84 s.

Kruusa sõelumine. Ülikooli kruusaugus sõelatakse sõmerat kruusakihti ja eraldatakse kivisem osa uulisillutiseks. Valmistamaterjali on 2079,5 m^3 . On tehtud 807 tööpäeva. Töötasuks on makstud 1220 kr. 60 s.

Tööharitud tööjõududele. Tööl on 70 isikut mitmesuguseis linnaasutis ja osakonnis. Töötasuks makstakse 1 kr. 30 s. päevas. 25. jaanuarini 1933 on tehtud 470 mees- ja 1133 naistööpäeva. Töötasuks on makstud 2803 kr. 90 s.

Õmblustööd. Õmblustööde korraldajaks on Tartu naisorganisationsioonide

esindajad. Tööd tehakse linna ja maakonna hoolekandeesutisile, haigemajule, koolide hoolekandekogudele, lasteaiaseltsile jne. Tööd on väga mitmekesised, alates vanade rõivaste parandamisest rõivaste ja palitute valmistamiseni 16—17-aastasile lastele. Haritud tööjõudude ja õmblustööliste palgast maksab riik 75%, ja linnavalitsus 25%. Õmblustöid tehakse tükitöö alusel ja töö antakse töölisile koju, kuna seks korraldatud töökojas toimetatakse juurdelõikamist ja selgapassimist kolme vilunud juurdelõikaja poolt. Tööl on kuni 40 õmblejat 6 kuu kestel ja iga tööline teenib nädalas 4—7 kr. Senini on kulutatud töölisile töötasu maksmiseks 2000 kr. ümber, kuna materjali muretsevad vastavad asutised, kellele tööd tehakse.

Tartu Maavalitsuse korraldusel tehakse järgmisi töid:

Peipsiäärses vallas, Peipsi kalda kindlustamisel (kivide ja hagude vedu) ja Kolkja — Metsakivi II kl. maanteel. Tööl on kohalikud elanikud — 50 hobusemeest. Seks tööks on lubatud 2000 kr. krediiti.

Puurmani uue tee ehitamiseks, kruusasõelumiseks ja kruusaaugu korraldamiseks oli määratud 7500 kr. Töö on juba peaaegu lõpul, praegu töötab kohalikest elanikest vaid 12 jala- ja 20 hobusemeest.

Kasepää vallas, Kasepää külas Peipsi kalda kindlustamiseks hagude raiumisel ja fašiinide valmistamisel töötab 5 kohalikku elanikku. Seks tööks on määratud 1000 kr. krediiti.

Vorbuse tee uues sihis ehitamise täiendamisel töötasid vaid 3 jala- ja 10 hobusemeest, kuna kraavikaevamis- ja metsaraiumistöö soodsa sügise tõttu lõpetati juba jõuluks. Seks tööks oli lubatud 5000 kr. krediiti.

Tartu piirkonna teemeistri käsustuses kruusasõelumisel Aiamaa, Vorbuse ja Rannu kruusaaugus oli tööl 38 meest Tartust. Seks tööks oli lubatud 3200 kr. krediiti.

Kivikillustise valmistamisel Tartu—Narva maanteel töötab 6 meest. Suurimaks tööks oli Tartu—Tallinna maantee killustise valmistamine, milline töö lõpetati käesoleva aasta alul. Seal töötas üle 40 mehe ja töötasuks kulutati ümmarguselt 3000 kr.

Laane jaama juurdesõidutee ehitamisel (kraavide kaevamine, tee täitmine ja mulla vedamine) on tööl 48 jalameest Tartust ja 10 hobusemeest kohapealt.

Otepää alevi piires, Tartu—Otepää teel mägede mahakaevamise tööl töötab 28

meest kohalikest elanikest. Seks tööks oli lubatud 3000 kr. krediiti. Otepää—Kanepi teel Otepää alevi piires kruusasõelumisel ja -veol töötab kohalikest elanikest 3 mees- ja 3 naistöolist ja 2 hobusemeest. Seks tööks oli lubatud 1500 kr. krediiti.

Magistraalkraavide kaevamisel mitmel pool Tartumaal töötab umbes 103 meest, peamiselt kohalikest elanikest.

Tartu Maavalitsuse garaazis töötab masinate parandamisel 3 meest Tartust.

Tartu Maavalitsuse Haridusosakonnas ja mujal on tööl 16 haritud tööjõudu.

Peale ülaltähendatud tööde korraldatakse Tartu piirkonnas veel järgmisi töid:

Kaitseministeeriumi poolt mitmesuguseis väeosis sõdurite rakmete, rõivaste ja pesu pesemist ja parandamist. Tööl on umbes 200 naist ja seks on määratud 10 500 kr. krediiti. Et naiste seas tung neile tööle on suur, kuna ta osutub kohasemaks tööks naistele, siis töötatakse vahetusega järgmiselt: naised, kel on toita peale enda veel vähemalt kaks perekonnaliiget, teevad pidevalt 2 nädalat tööd ja on kolmanda nädala kodu (tööta), naised, kel on peale enda toita vaid üks perekonnaliige, teevad ühe nädala tööd ja teise nädala on kodu (tööta).

Raudteevalitsuse Tartu piirkonnas on tööl Tartu elanikke. Toimetatakse peamiselt pallasti vedamist Tartu—Petersi raudteele, täidetakse Peedu peatuskoha platsi, Tartu jaamas kaevatakse kuivatuskraave, laaditakse palke ja tehakse mitmesuguseid muid töid. Neiks tööks on määratud 6500 kr. krediiti.

Veeteedevalitsuse suuremaiks tööks osutuvad kai ehitus Tartus, milleks on määratud 4000 kr. krediiti ja Peipsi kalda kindlustamise tööd, milleks on määratud 7000 kr. Töötavad kohalikud elanikud. Mustvee alevis, Mustvee jõe süvendamiseks on määratud 1000 kr. ja Tartu linnas mitmesuguseiks väikesemaiks tööks töötama merimeestele 1000 kr.

Põllutöeministeerium teostas Tartu piirkonnas mitmesuguseid töid, milleks oli määratud 5000 kr.

Riigi Keskarhiivis on tööl üle 20 haritud tööjõu, kelle töötasuks oli lubatud 2100 kr. Töö toimub päeviti ja töötasuks makstakse 1 kr. 30 päevas.

Et võimaldada suuremale hulgale tööd, on linna, kaitseväge ja Raudteevalitsuse töil seatud sisse tööliste vahetus. Kõik töölised, kel on toita peale enda vaid üks laps (meestöölisil ka naine), vahetatakse nädaliti nii, et tööline teeb järjest 6 päeva tööd

ja järgmised kuus päeva on kodu tööta. Suuremate perekondade toitjad töötavad järjest 2 nädalat ja on kolmanda nädala tööta.

Tartu Linnavalitsuse poolt korraldatavate välistööde juures on ehitatud köetavaid barakke, kus töölisil on võimalik lõunastada. Ka on hoolitsetud keeva teevee eest, mis töölisil on tööaja kestel alati saadaval.

Suurema töö juures, s. o. Emajõe parmpoolse kalda kindlustamise töö juurde on ehitatud eriruum, kus velsker päeva kestel töölisi võtab vastu ja õnnetujuhtumi ehk haiguse korral peale esmaabiandmist saadab haige arsti korraldusse. Töölisil on arstimine ja arstimid tasuta ja nad on kindlustatud õnnetujuhtumite vastu Ühistegeliste ja Omavalitsusasutiste Tööliste Kindlustusühingus.

Peale avalikkude (hädaabi-) tööde abistatakse töötuid ja nende perekondi veel leiva ja sooja toidu andmisega.

400 gr leiba päevas saavad need töötud, kellele pole õnnestunud muretseda tööd, kui ka need hädaabitöölised, kes töötavad vahetusega. Igale nõrgajõulisele isikule, kes ei saa hoolekandelist abi, kuid kes ei kõlba enam füüsilisele tööle, antakse sooja toitu ja nimelt 1 l suppi ja 200 gr leiba päevas.

Lasterikkad perekonnad saavad lastele sooja toitu ja toiduainete pakke. Lastetoitlustamisel antakse lastele kohapeal, toitluspunktis söömiseks 1 l suppi ja 200 gr leiba.

Suppi said kuni 515 isikut päevas ja „Lasteabilt“ said sooja toitu 490 ja leiba 59 last päevas. Peale selle anti lastele 788 pakki.

Teedeministerium võimaldas töötuile odavate küttepuude andmist seega, et määras puude veoks metsas 1500 kr. Seega katab ministerium 75% tegelikust veokulust. Linnavalitsus ostis metsast V sordi puid 1900 rm ja andis need töötuile.

Märkmeid kohalikust omavalitsusest Skandinaavias.

Taani.

A. Gustavson.

Skandinaavia maade vananenud omavalitsuse üldkorraldusist on meile vaevalt midagi, mida eriti võiks võtta eeskujuks. Vaatmata sellele on huvitav vaadelda olukordi mujal ja võrrelda enda olusid nendega. Võõraste olude tundmine annab peegli, milles endid paremini näeme. Pildi terviku huves vaatleme nende maade omavalitsuse peajooni mitte ainult linnades, vaid ka maal.

Taani pindala = 43 017 km² (Eesti — 47 550 km²) ja elanike on seal 3 560 000. Taani põllu- ja karjatulunduse kõrge tase on üldiselt tuntud. Vähem tuntud on aga see, et Taani sammub esirinnas maailma riikide seas ka laevanduse alal, mida soodustab muidugi erilisel hea geograafiline asend. Nii tuleb iga 1000 elaniku kohta auru- ja mootorlaeva tonnaži (bruttoregistertonnes) Norras — 1300, Inglismaal — 415, Hollandis — 400, Taanis — 310, Rootsis — 260 ja Eestis umbes 80.

On tähelepanuväärne ka tööstuse ja kaubanduse tähtsus. Rahvasteliidu and-

meil (1921. a. kohta) elatus Taanis põllundusest ja kalandusest 35%, kaubandusest ja tööstusest aga 39% elanikkonnast. Rahva kultuur- ja sotsiaalelu kõrget taset iseloomustab laste väike surevus. Nii oli alla 1 aasta vanuste laste surevus iga 1000 elusaltsündinu kohta (5 aasta keskmise, Rahvasteliidu andmed) Taanis 83, Eestis — 108.

Maa omavalitsuslik korraldus baseerub 1867. a., linnade — 1868. a. seadusele. Valimisõigust aga normeerib 1908. a. vastav seadus. Maa omavalitsuslikuks algühikuks on kihelkond ehk kogukond („Sognekommune“). Kuna ajalooliselt maa omavalitsuslik piirkond on kujunenud kiriku ümber, siis nimetagem seda kihelkonnaks, et enam-vähem tabada meie mõistet. Praegu pole see omavalitsuslik ühik seotud kirikuga, seepärast võiksime tarvitada sama hästi ka valla nimetust. Kogu riik on jaotatud 1297 selliseks kihelkonnaks, kus elanikkude arv kõigub 30—34 451. Igal maakogukonnal on oma

kogukonnanõukogu („Sogneraad“), harilikult 5—9 liikmeline, kes oma töö eest ei saa mingit tasu. Nõukogu valitakse 4 aastaks. Valimisõigus on igal Taani riiklondlasel, vaatamata soole, alates 25. eluaastast, kes on elanud vastavas kogukonnas vähemalt aasta ja maksab siin makse. Valimisõigus puudub hoolealuseil ja endastmõistetavalt kohtulikult õigusi kaotanuil. Valimised toimuvad proportsionaalsuse alusel.

Nõukogu valib ka neljaks aastaks enda seast esimehe („vallavanem“), kes saab tasu oma töö eest.

Taanis on 88 n. n. kauba ehk turulinna („Kobstad“), peale pealinna, kus on veidi erinevad omavalitsuslikud korraldused. Üldse on Taani linnad, peale pealinna Kopenhaageni, võrdlemisi väikesed. Elanikkude arv neis kõigub 1000—76 000 (Aarhus, teine linn suuruselt riigis). Linnades valitakse samul aluseil nagu maalgi — linnanõukogu („Byraad“). Liigete arv kõigub siin 7—25 (Kopenhaagenist eraldi alamal). Nõukogu valib linnapea („Borgmester“), kes mõnes asjus toimib ka riigiametnikuna, näiteks kodanikul abieluregistreerimisel. Vähemais linnades on linnapea linna ainus juht, kuna suuremais valitakse talle abiks magistraat, milline koostub kõige rohkem 4 liikmest. Magistraadi iga liige juhhib mingit eriala, nagu meilgi, ja on endastmõistetavalt palgaline, kuna nõukogu liikmed palka ei saa. Harilikult moodustab linnanõukogu erialalisi komisjone, mille liikmeid võib valida ka väljaspoolt nõukogu.

Kopenhaagenil, millel on umbes 742 000 elanikku, on 55-liikmeline linnanõukogu, valitud ka 4 aastaks.

Nõukogu valib enda seast esimehe, kuid see pole linnavalitsuse liige, nagu vähemais linnades. Linnavalitsus (magistraat) koostub siin keskvalitsuse poolt 4 aastaks määratud ülelinnapeast ja kodanike poolt otseselt 8 aastaks valitud 5 linnapeast ja 5 asemikust. Iga linnapea oma asemikuga (abiga) juhhib linna administratsiooni eriosakonda palgalise ametnikuga.

Kopenhaagenis saavad ka linnanõukogu liikmed tasu — 300 kr. aastas.

Kogukonnaomavalitsuse peamiseks ülesandeks on hoolitseda tervishoiu, hariduse, vesivarustuse, hoolekande, tulekaitse, politsei (linnades), valgustuse, teede (arvatud välja peateed) jne. eest. Tervishoiu ja hariduse korralduse ja omavalitsuse tulude juures peatume alamal.

Kohalik omavalitsus on ka igasuguste riigimaksude koguja ja vastuvõtja, samuti ka riigikassasse edasitoimetaja.

Riik on jaotatud 22 maakonnaks („Amtskommune“), milliseist kolm koostuvad kahest piirkonnast. Igal maakonnal on oma maakonnanõukogu („Amtsråd“), milline koostub 9—15 liikmest ja valitakse 6 aastaks. Valimine iseendast on kahejärguline, mitte vahenditu. Iga kihelkond valib n. n. valijatekokku kolm esindajat ja veel ühe esindaja iga 600 hääleõigusliku kodaniku kohta üle esimese 600. See valijatekogu omakord juba valib siis maakonnanõukogu.

Linnad pole esindatud maakonnanõukogus, kuid mõningad komiteed moodustatakse siis koos maakondade ja maakonna piires asuvate linnade poolt. Maakonna tegelik juht on keskvalitsuse poolt määratud maakonnaülem ehk maavanem („Amtmand“). Tema on ühtlasi maakonnanõukogu esimees. Ka on ta mitme erikomisjoni juhataja, nagu koolivalitsuse, maksukomitee, põllutulundusnõukogu, epi-deemiakomisjoni jne.

Maakonnanõukogu kompetentsi kuuluvad peamiselt — maakonna peateed, tervishoid, joogikohtade avamiseks loaandmine, tulekaitse, avalikud tööd jne.

Omavalitsuse tulud saadakse omavalitsuse majanduslikest algatusist, nagu valgustus, vesi, maapidamine jne., maksudest ja trahvidest. Maksude alal on tähtsamad kinnisvara- ja tulumaks. Tulumaksu võtmise õigus on kihelkonnal ja linnal, kuid mitte maakonnal.

Haridus-, teede-, hoolekande- ja pensionikuludeks saavad omavalitsused summased peamiselt riigikassalt. Nii kannab riigikassa tegelikult $\frac{1}{3}$ omavalitsuste hoolekandekuludest ja üle 50% n. n. vanaduspensionist.

Linna rahalised aruanded revideeritakse linna oma revisjoni poolt ja peale selle revideerivad neid Taani linnadeliidu revidendid (n. n. välisrevisjon).

Maakonnanõukogul on õigus saada osa ka kihelkonna tuludest, kuid mitte üle $\frac{1}{3}$ laekunud kinnisvaramaksust.

Rahva tervishoiu huves on igal maakonnal oma tervishoiuarst („Amtslæge“). Maakond on jaotatud tervishoiupiirkonniks piirkonnaarstiga („Kredslæge“). Linnadel on oma tervishoiuarstid. Iga tervishoiuarsti piirkonnas on oma tervishoiukomitee („Sundhedskommission“). Maakonna korraldada on haiglad, võitlus

epideemiate ja suguhaiguste vastu, süstimine ja sünnitusabi.

Mainimisväärt on arenenud tiisikuse vastu võitlemine, millise liikumise eesotsas seisab üleriiklik tiisikuse vastu võitlemise selts, kes riigi toetusel peab ülal mitmeid sanatooriume ja nõustamispunkte.

Hariduse ala korraldamiseks on igas maakonnas kogu maakonna jaoks (arvatud kaasa maakonna linnad, peale Kopenhaageni, milline on iseseisev) haridusko-

omitee. See moodustatakse nii maakonna kui ka linnade esindajaist. Igas kogukonnas (kihelkonnas ja linnas) on peale selle veel kohalik hariduskomitee, kohalikkude koolide eest hoolitsemiseks ja koolitöö kontrollimiseks.*)

*) Allikad: G. M. Harris — Local Government in Many Lands, 1933,

League of Nations Year-book 1931/32,

The Municipal System in Denmark, Public Administration, Oct. 1928.

Ülevaade Eesti Linnade liidu tegevusest 1932./33. a.

(Järg. *)

Arvatavasti tingituna selles märgukirjas väljendatud seisundist, kutsuti 31. märtsiks 1933 linna-, alevi- ja maomavalitsustegelasi ühisele nõupidamisele Vabariigi Valitsusega, kus peale puudujääkide vältimise küsimuse pidi tulema arutamisele ka hädaabitööde korraldamise küsimus.

Et näidata konkreetselt, milliste suurte rahanduslikkude raskustega tuleb võidelda linnadel ja alevitel, pöördus ELL büroo kõigi linnade ja alevite poole palvega saata kiires korras andmeid selle kohta, kui suur on oodatav puudujääk 1932./33. eelarveaastal, kui suur on puudujääk 1933./34. eelarveaastal ja kui võrt on üldsummas kärbitud 1933./34. a. eelarvet, võrreldes eelmise eelarveaastaga. Kuna vastused kõigist linnadest saabusid õigeaks ajaks (arvatud välja Türi), millegipärast suur osa alevit ei vastanudki küsimusile; vastuseid saabus 5 alevist ja nende vähestest andmetest kokkuvõtte ei annaks kuigi täpse pildi nende omavalitsuste üldisest rahanduslikust seisundist. Seetõttu piirduti vaid andmetest kokkuvõttega linnade kohta, mis andis järgmise pildi: (Vt. tabelit)

Tugedes neile konkreetseile andmeile, esitas ELL enne nõupidamist Vabariigi Valitsusele veel märgukirja, milles rõhutas, et linna- ja aleviomavalitsuste rahanduslik seisund on muutunud väga kriitiliseks. Käesolev eelarveaasta, vaatamata kõigile pingutusile ja kärpimisile, ähvardab lõppeda suurema puudujäägiga, kuna

Linnad	1932./33. a. puudujääk	1933./34. a. puudujääk	1933./34. a. eelarve, võrreldes käesoleva aasta eelarvega, väheneb		Kui ELL delegatsioon poolt ettepanud abinõud võtta vastu, siis paraneb linna rahandus
	Kr.	Kr.	Kr.	%	
Tallinn . .	87 000	150 000	305 000	6,5	150 000
Tartu . . .	20 000	40 000	170 000	9,0	80 000
Narva . . .	30 000	70 000	70 000	12,2	70 000
Viljandi . .	—	—	54 934	18,0	7 660
Pärnu . . .	30 000	50 000	100 000	15,0	—
Rakvere . .	12 000	60 212	57 589	13,0	14 548
Valga . . .	4 000	12 000	18 000	4,5	12 100
Haapsalu . .	1 000	6 000	9 200	10,5	7 000
Kuresaare . .	1 000	1 000	40 000	27,0	15 000
Võru	6 000	14 700	7 500	4,6	12 000
Paide	4 260	2 500	10 997	13,0	6 000
Petseri . . .	1 500	9 000	—	—	9 000
Paldiski . .	3 000	2 500	—	—	2 000
Tõrva	4 000	5 000	4 000	7,0	3 050
Türi	—	—	—	—	—
Tapa	1 300	3 000	1 570	1,0	3 000
Põltsamaa . .	3 000	4 000	10 000	12,0	3 000
Nõmme . . .	—	10 000	9 000	5,0	12 000
K okku . .	208 500	430 912	867 790	—	406 358

koostada eelseisvaks eelarveaastaks tasakaalustatud eelarve osutub pea võimatuks. Need raskused pole tingitud mitte ainult majandusliku depressiooni mõjust, vaid määravas osas sellest, et rea aastate jooksul on omavalitsused koormatud uute ülesannetega, ilma et oleks vastavalt suurendatud tulusid. Veel enam — viimase aasta kriisiraskused on veeretatud peamiselt linnade ja alevite peale, on koormatud uute maksudega vaid nende omavalitsuste elanikke, kuna maaelanikkude suhtes on

*) Vt. „Linnad ja Alevid“ nr. 7/8 — 1933.

talitatud just ümberpöörduvalt, vähendades isegi tulumaksu sellise väikese normini, et maalt (kus eluneb 67% riigi elanike) laekuva maksu üldsumma ei tõuse palju üle 100 000 krooni, kuna linnadest ja alevitest (kus eluneb 33% riigi elanikke) laekub üle 2 000 000 krooni.

Käesoleva aasta puudujääk võrdub 205 000—220 000 krooniga ja 1933./34. a. — umbes 439 912 krooniga. Viimase summa hindamisel peab arvestama veel seda, et võrreldes käesoleva aastaga, on linnade 1933./34. a. korraline eelarve vähendatud tervelt 867 790 krooni võrra. See näitab, kui suuri jõupingutusi on tehtud ja et ka vaatamata sellele, on siiski veel suur puudujääk. Käripida eelarveid veelgi on väga raske — siin tõmbavad kindla piiri sundliku iseloomuga kulud. Ja kuigi mõnes linnas koostatakse tasakaalustatud eelarve, siiski on see vaid formaalse nõude täitmine, tegelikult on aga igalpool puudujääk, kui ei võeta tarvitusele erilisi abinõusid selle vältimiseks.

ELL juhatus, kaalunud põhjalikult raskusist ülepääsmise küsimusi, jõudis üksmeelsele otsusele, et oleks vaja panna maksma järgmised abinõud:

1932./33. a. eelarve puudujäägi katmiseks:

1. Kõik riigi poolt lubatud toetused, millised on võetud üles linnade ja alevite eelarveisse, tuleksid maksta välja neile omavalitsusile täiel määral.
2. Kõik üldkasulikkude hädaabitööde korraldamisega ühenduses olevad kulud võtta töökorralduse erifondi kanda.
3. Lubada jätta toitluslaen tasumata.
4. Kui esimeses kolmes punktis mainitud abinõudest ei jätku, siis ülejäänud osa puudujäägist peaksid omavalitsused katma oma tagavara-summadest.

1933./34. a. eelarve puudujäägi vältimiseks:

1. Linnade ja alevite laenude protsendimäär alandada 2-le, koolimajade ehituslaenuid muuta protsendituks.
2. 1932./33. eelarveaastal riigi eelarves ettenähtud erakorraline toetus trahterimaksu puudujäägi katteks ja viinaostulubade-asemaksu kaotamise puhul võtta üles ka samas suuruses 1933./34. a. eelarvesse.
3. Toitluslaenude tasumine lükata edasi 3 aasta võrra.

4. Tulumaksuseaduse § 91 muuta nii, et praeguse $\frac{1}{3}$ osa (33,3%) asemel antaks omavalitsusile 50% laekunud maksust ja viivitusrahast, kusjuures lisasumma (16,7%) peaks jaotatama linnade vahel praegu maksval alusel.

5. Alevite suhtes oleks tarvilik, et toetust teedekapitalist teede ehitamiseks ja korrashoiuks makstakse vahetult alevivalitsusile.

Ülaltähendatud abinõud aitaksid vaid sel eeldusel, et omavalitsuste peale ei pandaks uusi ülesandeid, ilma et vastavalt suurendataks nende tulusid.

ELL on alati rõhutanud vajadust varustada omavalitsusi küllaldaselt iseseisvate tuluallikatega, mis võimaldaks neile täita nende peale pandud ülesandeid ja kohustusi. Kui aga puudujääkide vältimise abinõudes esinevad ka toetused riigi poolt, siis tuleb vaadata neile kui erakorralisile abinõudele.

Suurte raskustega on seotud hädaabitööde korraldamine. Linnade eelarveis neiks töiks pole nähtud ette tavaliselt erilisi krediite, kuid tarvilikud summad saadi teiste väljaminekute käripimisega. Nüüd aga pole enam kusagilt käripida, ka tulude suurendamiseks pole väljavaateid. Piiratud ressursside tõttu on linnadel väga raske kanda lisakulusid riigi poolt saadavaile summadele ja seetõttu on osa neist sunnitud üldse loobuma hädaabitööde korraldamisest. Et aga sel sammul võivad olla väga tõsised tagajärjed, siis oleks tungivalt tarvilik, et üldkasulikkude hädaabitööde korraldamisega seotud kulud kannaks riik täiel määral, s. o. et linnad ja alevid korraldaks neid töid ühesuguseil aluseil maavalitsustega.

Mis puutub üldse tööpuuduse vastu võitlemisse ja eriti hädaabitööde korraldamisse edaspidi, siis selle kohta esitab ELL Vabariigi Valitsusele erilise märgukirja.

Omavalitsustegelaste ja Vabariigi Valitsuse ühise nõupidamise tulemusena võib märkida, et on loota omavalitsuste riigilt ja riigiasutisilt saadud laenude ümberkorraldamist, kusjuures eriti toitlus- ja varustuslaenude suhtes on enam-vähem kindel, et nende kustutamine ja % tasumine lükatakse edasi mõneks ajaks.

Olgugi, et puudujääkide vältimiseks on tarvis suuremaid summasid, kui seda võimaldab laenude ümberkorraldamine, siiski

seada vastutulekut omavalitsusile tuleb ter- vitada kui haruldast nähet.

Alkoholimüügisteaduse eel- nõu. Nagu juba tähendatud ülal on oma- valitsused astunud samme seks, et praegu- maksvais viina müüki reguleerivais seadu- sis tehakse parandusi. Selle kohta esitati märgukiri, sellest kõnelesid ELL delegat- sioonid, selle kohta on ka üksikud linnad esitanud keskvalitsusele märgukirju. Ar- vatakse seetõttu on ka nüüd kerkinud päevakorrale alkoholimüügisteaduse eel- nõu, mille kohtu- ja siseminister saatis sei- sukohavõtmiseks Eesti Maaomavalitsuste ja Linnadeleidele. Kuna seisukoha avalda- miseks jäeti vähe aega, pole võimalik küsida kohtadelt nende arvamusi. See- tõttu tuli piirduda esialgu vaid ELL bü- roo poolt koostatud seisukohaga. Kohta- dele aga saadeti eelnõu juba järgmisel eel- arveaastal.

ELL büroo poolt avaldatud seisukoht on järgmine: Praegumaksva seaduse § 3 järgi „Kohalikkudel omavalitsustel on ees- õigus piirituse ja viina müüki oma kätte võtta rahaministri poolt kinnitatud tingi- mustel“. Kasutades seda eesõigust on linnad oma viinakauplusilt saanud 48 000—50 000 kr. ja alevi 7100 krooni tulu aastas.

Selle summa võrra vähendada linnade ja alevite tulusid nüüd, kus need omava- litsused on suuremais rahalises raskuses, ei tohiks kuidagi aset leida. Mingit kaa- luvat alust omavalitsuste eesõiguste kao- tamiseks pole toodud eelnõu seletuskirjas. Põhjendus on väga lakooniline. On vaid öeldud, et „Praktika on näidanud, et pal- jud omavalitsused selle õigusega spekulee- rivad, andes selle õiguse tasu eest era- kauplejale kasutamiseks. Seal, kus aga müüki teostab omavalitsus vahetult, on müügikohtade arv piiratud sedavõrt, et ei rahulda tarvitajaid“.

Kui seaduseandja alkoholiste jookide müügi asjas andis omalajal eesõigusi ko- halikele omavalitsusile, siis oli seks kül- laldaselt kaaluvaid aluseid, sest mida rohkem kohaliku omavalitsuse piires tar- vitatakse viina, seda raskem on vastaval omavalitsusel kanda rohke alkoholi tarvi- tamise mõju tagajärgi. On täiesti loomu- lik, et eesõiguse andmisega oli siis mõel- dud võimaldada kohalikele omavalitsusile saada tulu eesõiguse tarvitamisest — nende järeelmõju ohtude vältimiseks ja pa- raliseerimiseks. Kas omavalitsused teos- tavad müüki vahetult või annavad teatava vahekasu eest oma eesõiguse tarvitamise

erakauplejale, pole tähtis. On tähtis ka- sustada seda eesõigust nii, et see annaks maksimaalset tulu.

Mis puutub teise väitesse, et seal, kus müüki teostab vahetult omavalitsus, müü- gikohtade arv olla niivõrt piiratud, et ei rahulda tarvitajaid, siis linna- ja alevi- omavalitsustegelasele on see täitsa uudi- seks, seni pole üheski linnas ega alevis tulnud kuuldavale nurinat viinamüügi- kohtade väikese arvu kohta. Suurenda- des aga niivõrt suuresti väljaviimise õigu- sega piirituse- ja viinamüügikohtade ar- vu, nagu kavatsetud eelnõus, viiakse viina joomine paremal juhtumil uulile ja halve- mal — perekondadesse. Nii ühte kui teist tuleks vältida. Ei tohiks viina müügi kor- raldamise küsimuses olla mõõduandvad ainult viina tarvitamise levimise, vaid ka seltskonna julgeoleku ja perekonnaelu mürgitamise vältimise huvid.

Eelnõu § 45 on öeldud, et „Seltsi, ühin- gu, klubi või muu koondise ruumides, kus puudub luba alkoholiste jookidega kohal- tarvitamiseks kauplemiseks, keelatakse alkoholiste jookide tarvitamine ja hoid- mine“. Sellest võib oletada, et siiski selli- seis asutis on võimaldatud alkoholiste jookide kohaltraitamine, kuid kuidas selli- st luba saada — sellest seadus vaikib. Küll mainib seda seletuskiri, kuid see kü- simus peaks olema tingimata reguleeritud seaduses endas, sest seltside, ühingute, klubide jne. ühele alusele seadmisest trah- teriasutistega sõltub ka nende maksusta- mine.

Seadusega peaks kitsendatama ka kait- seväelaste kogude ja kodude liiga rohke- arvulist avamist. On loomulik, kui kait- seväeosade juures asuvad kasiinod ja ko- dud on eelistatud seisundis, kuid on täies- ti arusaamatu, miks seda eesõigust kasu- tavad väeosist eemalolevad kodud. Kui sel- lised kodud on ilmtingimata vajalikud, siis tuleks piirata vähemalt nende arvu.

Eelnõu § 47 näeb ette, et „Alkoholiseid jooke võib nende müügiastutistes hoida ja tarvitajatele kanda ette ainult samades pudelites, milles joogid müügil lastud“.

Praegumaksva seaduse eluvõõram osa on trahteriärde liikidesse jagamine, sõltu- valt lahtise viina müügi õigusest. Üldi- selt nõuti, et kõigis trahteriasutis oleks luba müüa viina lahtiselt — vaba hinna- ga, sest vastasel korral pole trahteripida- jail võimalik maksta koormavat trahteri- maksu. Nüüd aga, just vastuoksa sellele, võetakse vabamüügiõigus kõigilt ja peale selle § 27 järgi määrab müüdava viina

hinna ei keegi muu, kui Vabariigi Valitsus. Seletuskirjast on näha, et sellega välditakse tarvitajate petmine ja muud väärnähted. Eelnõu koostajad aga ei näe, et selle korralduse maksmapanekuga omavalitsuste trahterimaks kuivab täiesti kokku. Seepärast on tungivalt tarvilik kustutada § 47 teine lõige.

Edasi eelnõu § 69 järgi alkoholiseid jooke ei tohi müüa võlgu ja § 78 näeb ette, et maksu- ja politseiametnikel on õigus võtta proove alkoholisist jookidest kõigis asutis ja kohtades, kus kaubeldakse alkoholiste jookidega, s. o. ka trahteriasutisist. Need normeerimised tunduvad eluvõõrastena.

Lõpuks mõni sõna eelnõu süsteemi puudusest. Oleks loomulik, et ptk. I käsitleks üldnorme, ptk. II — norme, mis käsitleks alkoholiste jookide kauplemist väljaviimise õigusega ja ptk. III — kohaltarvitamise õigusega. Praegu aga on üldja teine osa koos ja seetõttu on mõnikord raske jõuda selgusele, kas käib teatud nõue vaid väljaviimise õigustega kaupluste, või ka kohaltarvitamise õigustega kaupluste kohta. Sealjuures on eelnõu väga bürokratiseeritud. Suurem osa §§ kõneleb Maksudevalitsus-lubadest, millised tihti on täiesti liigsed. Näiteks trahteriari avamisel seadus näeb ette kõigepealt, et ruumid peaksid vastama nõudele, asutise omaniku kohta on püstitatud nõudeid, siis trahteriasutis peab asuma omavalitsuse esinduskogu poolt fikseeritud raioonis, asutise avamiseks annab luba linna-, alevi- või vallavalitsus, asutis peab lunastama patendi ja lõpuks veel ka luba Maksudevalitsuselt.

M a a m õ õ t e s e a d u s e e e l n õ u. Põllutöoministeriumi poolt koostati maamõõteseaduse eelnõu, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitati Riigikogule. Seletuskirjas selle seaduse vajadust põhjendatakse järgmiselt:

Meil on seni riikliku iseloomuga maamõõtetööd tehtud riigi eelarve korras, kuid eraisikute huves on vabalt teetsenud eramaamõõtjad, kelle poolt esitatud plaanid ja dokumendid kuuluvad tõestamisele ja kinnitamisele Katastriametis. Katastriametil tuleb maksvate seaduste korras kõik plaanid varustada oma õigekstunnustamise pealkirjaga või kinnitada riiklikust maatagavarast eraldatud maade dokumendid. Seega lasub vastutus eraisikute poolt koostatud plaanide eest ainuüksi Katastriametil ja puudub võimalus võtta isegi vastutusele vale plaani koostanud

eraisikut. On loomulik, et ametil tuleb seetõttu pidada kontrollimistõil suur arv ametnikke. Kontrollimise senised tulemused on näidanud, et suurem arv kontrollimisele esitatud plaanest on vigased nii tehnilises kui ka õiguslikus osas. Tehniliselt on plaanid puudulikud. Väikesemaid vigu leidub peaaegu poolil esitatud plaanest, kuid on olnud isegi juhtumeid, kus pinna suurus on kahekordselt suuremad või vähemad õigeist.

Õiguslikult seisukohalt on olukord veel kurvem. Tihti pole mõõdetud ühiku piirid seatud üles vastavalt kasustamise või õiguslikele piirele ja dokumentidele. Ühe hüpoteegiühiku maad on eksikombel mõõdetud teise külge, on taoteldud eraldamisi maaalade küljest, milliseid on Maaseadusega võõrandatud, või hoopis naabrusmaaiühikute osist. Piirimärgid on sagedasti jäetud asetamata või pandud vale kohtadele, mistõttu naabrusmaade omanikud on sunnitud alustama rikutud valduse ennistamise protsesse.

Linna- ja aleviomavalitsusi puudutab kõige rohkem eelnõu § 4, mis näeb ette, et linnaomavalitsused on kohustatud pidama ja korraldama omal kulul omavalitsuse piirkonnas olevate hüpoteegiühikute katastrit ja nende ühikute avalikkude koostuste registrit. Kuna selle kohuse täitmine on väga koormav, eriti nüüd, kus linnade rahalised ressursid on väga piiratud, ja et eelnõus ka veel muid puudusi, siis on loomulik, et ELL suhtus sisse eelnõusse väga tagasihoidlikult. Eelnõu maamõõtetehniliste küsimuste arutamiseks kutsuti kokku linnade maamõõtjad. Arvestades viimaste poolt soovitatud parandusi ja täiendusi, esitas ELL Riigikogu maakomisjonile vastavad märgukirjad, milles juhiti komisjoni tähelepanu asjaolule, et eelnõu § 1 ettenähtud maade mõõtmise ja katastri pidamise juhtimist üleriiklikult Põllutöoministeriumi kaudu ei saa pidada kohaseks. Vannutatud maamõõtiad, nende abid, maade mõõtmise ja katastri pidamise juhtimine peaks alluma Kohtu- ja Siseministeriumile. Seaduse eelnõu §§ 31, 32, 33 ja 34 ettenähtud korra järgi esineb vannutatud maamõõti piiritülide korral piirikohtunikuna lahendades piiritülisid kohal. Edasikaebantsina nähakse ette riigistatud maade suhtes maakorralduskomisjoni ja muude tülide korral rahukogu.

Praegu maksva Maamõõteseaduse (VSK X köide, 2 jagu) järgi maamõõte ala allub Kohtuministeriumile ega ole

vajadust senise korra muutmiseks.

ELL palus § 1 täiendada ja redigeerida järgmiselt: „Põllutöoministerium juhib maade mõotmist ja katastri pidamist väljaspool linnade ja alevite administraatiivpiire.“ § 4 — kustutada. Kui aga peetakse tarvilikuks jätta see § seadusse, siis tuleks seda ELL arvates redigeerida järgmiselt: „Linna- ja alevivalitsused peavad ja korraldavad nende esinduskogude poolt vastuvõetud ja Kohtu- ja Siseministeriumi poolt heakskiidetud juhtnõride alusel omavalitsuste piirkonnas olevate hüpoteegiühikute katastrit ja nende ühikute avalikkude kohustuste registrit. Sellest kohustusest võib linnu ja alevi vabastada Vabariigi Valitsus Kohtu- ja Siseministeriumi ettepanekul. Katastri pidamist linnades juhib ja kannab vastutust selle pidamise eest linnavalitsuse teenistuses seisev vannutatud maamõõtja, kel on omavalitsuse piirkonnas ühtlasi katastrikontrolöri õigused“.

See eelnõu on praegu arutusel Riigikogu maakomisjonis ja on loota, et see jõuab pleenumi veel käesoleva aasta kevadisel istungjärgul.

Tööraamatute-seaduse eelnõu. Hädaabitöile on soovijaid rohkem, kui krediidid lubavad võtta vastu. Seetõttu tuleb valida töötuid, keda lasta tööle ja keda mitte. On püütud anda tööd neile, kel selle järgi suurem tarvidus. Viimase kindlakstegemine on aga praegu umbkaudne, sest on väga raske teha kindlaks, palju kellelgi töölisel on olnud võimalust teenida enne töötä jäämist. Juba kahe aasta eest tekkisid soovid mõnes asutises, kelle ülesandeks on töö andmine töötuile, et seataks sisse tööraamatud või -passid, kuhu tööandja peale töölt lahkumist märgiks palju tööline on teeninud. Haridus- ja Sotsiaalministerium on sellest mõttest senini hoidunud, olles teadlik, milliseid raskusi võib tuua endaga kaasa tööraamatute sisseseadmine. Nüüd aga, kus tööpuudus on paisunud eriti suureks ja kus tööraamatute sisseseadmist nõuavad peamiselt just need ringkonnad, kellelt oli karta vastuseismist, nagu Kaubandus-Tööstus- ja Põllutöökoda, on Haridus- ja Sotsiaalministerium töötanud välja tööraamatute-seaduse eelnõu. (Seletuskiri eelnõu juurde.)

Eelnõu näeb ette, et igal töövõtjal peab tööle asumisel olema tööraamat. Selle nõude alla ei käi töövõtjad, kes saavad kindlat palka vähemalt 150 kr. kuus. Tööraamatu annab töövõtjale tema alalise

elukoha omavalitsus. Omavalitsused peavad väljaantud raamatute kohta eriregitrit. Töövõtja tasub raamatu eest hariduse- ja sotsiaalministri poolt kindlaksmääratud hinna. Iga tööandja peab töövõtja asumisel tööle võtma tööraamatu enda kätte ja töölt lahkumisel selle töövõtjale uuesti välja andma.

ELL kaalunud seda eelnõud, leidis, et § 1 nõuet võiks märksa pehmemdada ja seetõttu kergeneks väga suurel määral ka seaduse elluviimine, kuna eesmärk — vältida hädaabitöile küllaldase teenistusega hooajatööliste valgumist — selle all ei kannataks. Seaduse elluviimisel esineb suurima raskusena vajadus varustada tööraamatutega ka neid töövõtjaid, kes asuvad kindlapalgalisil (alla 150 kr.) kohadel, sest nende arv on suur. Seepärast ELL arvates tuleks sellist töövõtjate kategooriat vabastada kohustusest võtta tööraamatut ja eelnõu § 1 võiks redigeerida järgmiselt: „Igal töövõtjal peab tööle asumisel olema tööraamat. Selle nõude alla ei käi töövõtjad, kes saavad kindlat palka vähemalt 80 kr. kuus. Alla selle normi kindla palgaga töövõtjad on kohustatud võtma tööraamatut vaid töölt lahkumisel.“ Edasi, nõuavad eelnõu üksikud §§ selgitamist ja täiendamist järgmises küsimuses-

Kui isik töötab kahes kohas, näiteks käib linna töölisena tööl ja vahetevahel pesu pesemas või on kusagil kojameheks, kus teenib korteri ja vähese palga ja käib seejuures päevatöös — kelle käes peab olema tööraamat (§ 5).

Pole selge (§ 5), kas tööraamatusse kantakse sisse iga palgamaksmise andmed viimase aasta kohta või aasta kokkuvõte. Peaks kantama sisse iga aasta kokkuvõtet samuti töö ja palgatingimuste muutmised.

Mida tuleb mõista § 7, II lõigus, esimese sõna „juhatuse“ all?

See on vastolus § 15-ga ja § 7, II lõik peaks jääma välja, sest see lõigus on selge juba teiste seaduste järgi.

Tööpuuduskindlustusseaduse eelnõu. Eelnõu näeb ette, et kõik-palgalisid isikud, vaatamata soole, kes 15—16 aastat vanad ja kes töötavad palgalistena igasuguseis töö- ehk teenistusharudes, vaatamata töö iseloomule, kuuluvad sunduslikule kindlustamisele. Kindlustatud isikuile makstakse toetusraha, kui nad on töötanud palgalistena vähemalt 8 kuud enne tööbörssi registreerimist ehk kui nad, olgugi töövõimelised,

vastavad tööd ei leia, või tööbörs neile vastavad tööd ei juhata.

Päevase toetusraha suurus on $\frac{1}{2}$ lihttööliste palgast, mis määratud kindlaks kohaliku kindlustusameti poolt. Kindlustuskulude katmiseks tarvisminevad summad antakse välja igal aastal eelsummana riigi summadest. Peale iga tegevusaasta möödumist määratakse kindlaks üldine kindlustuskulude summa ühes valitsemiskuludega. $\frac{5}{6}$ neist kuludest kannab riik, kuna ülejäänud osa kaetakse kohaliku linna-, alevi- või vallavalitsuse summadest.

Kuna linna- ja alevivalitsuste rahanduslik seisund on niivõrt kriitiline, et juba nüüd ei suudeta eelarveid tasakaalustada, siis kulude veelgi suurendamine, nagu seda näeb ette käesolev eelnõu, on absoluutselt võimatu.

Kaaluda sisuliselt tööpuuduse vastu kindlustamise küsimust on võimalik vaid siis, kui seletuskirjas on avaldatud selged kalkulatsioonid. Sellised andmed aga puuduvad siin. Seepärast, kuigi pooldada põhimõtteliselt seda instituuti, tuleks ELL arvates uute kulude tõttu suhtuda eelnõus eitavalt.

Peale loendatud seaduseelnõude on ELL olnud arutamisel veel rida väikesema tähtsusega seaduseelnõusid ja määruste kavu, nagu Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse täiendamise seaduse eelnõu, vabamüügiapteekide avamise seaduse muutmise seaduse eelnõu elatusvahendite-seaduse eelnõu, juhtnõõride kava noorte osakondade asutamise kohta linna- ja alevivalitsuste juures jne.

Linnade ja alevite majandustegevuse jälgimiseks koostati nende rahaliste aruannete põhjal ülevaade. See finantsstatistiline töö on avaldatud tervikuna kuukirjas „Eesti Statistika“ — juuli-august 1932 ja lühendatud kujul ajakirjas „Linnad ja Alevid“ nr. 4 — 1932. Kohtu- ja Siseministeeriumile esitati linnade eelarvete ja aruannete nomenklatuur ühes arvepidamise juhtnõõridega. Aruandeaasta lõpuni pole aga ELL poolt esitatud kavad tulnud lähemale kaalumisele. Aruandeaastal jätkati ka linnade ja alevivalitsuste arvepidamise ühtlustamist ja raamatupidajate instrueerimist. Samuti jätkati ka tööd statistika korraldamise ja ühtlustamise alal.

Eelmiste aastate eeskujul korraldas ELL ka aruandeaastal linnade ja alevite sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnikkude nõupidamise, arvult seitsmenda. Seekord toimus see Rakveres 5. ja

6. novembril 1932. Lähem ja üksikasjalikum ülevaade nõupidamise tööst on ilmunud juba ajakirja „Linnad ja Alevid“ nr. 4 — 1932.

Jätkati koostööd mitmesuguste välismaaliste ja rahvusvaheliste omavalitsusorganisatsioonidega, nagu — Rahvusvahelise Linnade ja Kohalikkude Valitsuste Liiduga („*Union Internationale des Villes et des Pouvoirs Locaux*“), Rahvusvahelise Linnade Ehistamise ja Planeerimise Ühinguga („*International Federation for Housing and Town Planning*“) Saksamaa Kommunaaltulundus- ja Kommunaalpolitiikahinguga („*Verein für Kommunalwirtschaft u. Kommunalpolitik*“), milliste organisatsioonide liikmeks on ka ELL. Peeti kontakti Soome, Rootsi, Norra ja Poola linnadeliitudega.

Eriti aga tuleks mainida tihedat kontakti ja koostööd Läti ja Leedu linnadeliitudega. Koostöö nende maade linnadeliitudega on omandanud kindlakujulise ilme ja seda koostööd juhitakse Balti riikide linnadeliitude vahelise komitee poolt. Rääkimata suurest tähtsusest, millise omavastastikkune süstemaatiline informatsioon, on koostöö juhitud mõttest luua võimalusi nende kolme riigi linna- ja alevi-omavalitsustegelaste laiemate ringide lähendamiseks ja vastastikkuseks tundmaõppimiseks. Seda sihti on taoteldud tõhusalt kongresside korraldamisega. Ülaltähendatud komitee tähtsamaks ülesandeks on korraldada III linna- ja aleviomavalitsustegelaste kongressi 1934. a. Kaunas. Kongressi päevakord on piiratud kahe küsimusega linnade maapolitika ja hoolekan-
deprobleem linnades.

Iga aastaga suureneb nende asutiste ja organisatsioonide arv, mille tööst võtab ELL aktiivselt osa. Neist võiks mainida Hoolekandenõukogu, Hoolekandeseaduse muutmise komisjon, Tervishoiuõukogu, Tariifinõukogu, sihtasutus „Turismi Kesk-
korraldus Eestis“, tööpuuduse vastu võitlemise komitee, Liiklemiskomitee, supelkohtade ja supel- ning tervisparandusasutiste keskkorraldus, „Eesti Lastekaitse“, Riigi Majandusnõukogu, sanatoorium „Kloostrimets“, asutus „Fenno-Ugria“, Piimapropagandatoimkond, Vaimse Kultuuri Päevade peakomitee, üksikute ministeeriumide komisjonid.

Põhikirja kohaselt peeti aruandeaastal kaks ELL Esindajatekogu koosolekut — Esimene koosolek oli Võrus 19. juunil 1932. Koosoleku päevakord oli järgmine:

1. Ülevaade Võru ajaloost ja praegusest majapidamisest — Võru linnapea F. Suit.

2. Linnade tervishoiust — dr. M. Püümann.

3. Kogukonna reformi õiguslikest aluseist — V. Smetanin.

Teine koosolek oli Tallinnas 29. jaanuaril 1933. Koosoleku päevakorras oli:

1. Linnade ja alevite eelarvete tasakaalustamine.

2. Tööpuuduse vastu võitlemine.

3. Hädaabitööde korraldamine.

4. ELL 1933./34. a. eelarve.

Isikutunnistisist ja nende andmisest.

V. Avesson.

Isikutõestamise ja liikumise seaduse (RT 48 — 1930) § 10 järgi isikutunnistisi annavad kodaniku alalise elukoha järgi maal — valla- või alevivalitsus, linnades — linnavalitsus.

Kohtu- ja siseministri sellekohase korralduseni annavad isikutunnistisi linnades politseikomissarid.

Nagu selgub eeltoodud paragrahvi teisest lõigust, on linnades isikutunnististe andmine sellekohase erikorralduseni jäetud politseivõimude hooleks.

Isikutunnistis, mis mõeldud isikutõendavaks dokumendiks peaks loomulikult sisaldama ka andmeid, mis väärriks täit usaldust, kuid kõik isikud, ametnikud ja asutised, kel tulnud puutuda kokku meil praegu liikvel olevate isikutunnististega teavad, et võrdlemisi väike protsent neist on õiged. Enamalt jaolt võib leida vigu isiku sünniajas — eriti vana stiili uuele stiilile ümberarvutamise alal ja ka isikute perekonnanimeses. Väheusutavad on ka perekonnaseisu kohta käivad andmed. Sageli vallalistena esinevad isikud on olnud juba rohkem kui ühes abielus, kuna isikutunnistisest see ei selgu, sest paljud kodanikud kas hooletusest või sihilikult oma perekonnaseisumuuteist politseile ei teata. Ja selle tulemusena on võimalik isegi sellised asjad nagu kahekordne abiellumine, mis juhtus aastat paar tagasi ühe Tallinna koguduse perekonnaseisumetniku-vaimuliku juures.

Mis puutub vigadesse sünniaegade suhtes, siis suuremaltjaolt, nagu juba tähendatud ülal, esinevad nad kalendri ümberarvutamise alal. Ei tehta nimelt mingit küsimust sellest, kas ja kunas vanale stiilile lisada juurde 12 ja millal 13 päeva. Unustatakse, et läinud sajandi sündmuste, näiteks kodanikkude sünnipäevade ümberarvutamisel tuleks arvestada arvu 12 (mitte 13) päeva, sest et üleminek ühelt süsteemilt teisele tuleks mõelda kohe, sündmuse momendil, mitte aga hiljem.

Eriti suur segadus valitseb ka isikute perekonnanimede kirjutamise alal. Isikutunnistist kasustades, peaaegu kunagi ei või olla kindel, et isikul ka tõesti selline perekonnanimi on, nagu see märgitud isikutunnistisel. Selle korra on põhjustanud asjaolu, et isikutunnististe väljaandmisel pole nõutud küllaldaselt usaldusväärseid andmeid ja seda mitte ainult iseseisvuse esimesil aastail, vaid ka nüüd. Peaaegu igal isikutunnistisel tunnistise väljaandmise alusena on nimetatud kas valla elanikkude nimistu, endine isikutunnistis või koguni veneaegne pass, kuna selle asemel võiks olla aluseks perekonnaregister ehk perekonnaseisumetniku poolt antud perekonnaseisutunnistis.

Ka võib veel leida isikutunnistisi, millised antud välja okupatsiooniaegse „näpupassi“ alusel. Ja esimesed isikutunnistised (lehed) olid antud peamiselt „näpupassi“ andmete põhjal. Viimased aga ei väärinud mingit usaldust, kuna anti välja suulisil andmeil.

Siit näeme, et meie perekonnanimede moonutamiseks isikutunnistisist on mõjustanud veneaegsed passid — venekeel, mis ei võimaldanud transkribeerida kõiki eestipäraseid perekonnanimesid ja okupatsiooniaegsed „näpupassid“, milliste aluseks on vaid suulised andmed.

Kuigi isikutunnistised pole enam sunduslikud, kohustatavad kodanikele, ometi peaks kantama hoolet selle eest, et nende usaldusväärsus seisaks väljaspool kahtlust, kui see antakse välja kodaniku palvel.

Millised kurioosumid praegu on võimalikud, sellest allpool paar näidet. Ühel päeval nende ridade kirjutaja juurde ilmus kodanik N. N., kes esitas surmatunnistise kodanik M. M. kohta. Usutlemisel selgus, et isikutunnistisel ja selle põhjal väljaantud surmatunnistisel olid valed isiku perekonnanimi, sünniaeg ja perekonnaseis! Kuna kõigi andmete selgitamine

oleks nõudnud väga palju aega, tuli akt koostada osaliselt väga kahtlaste andmetega. Ei võinud ju surnut jätta maapeale ootama asja lõpuliku lahendamiseni, sest mätta enne registreerimist pole lubatud. Ehk teine umbes samalaadne juhtum: esitatakse perekonnaseisuametnikule isikutunnistis ja surmatunnistis Jüri Illschemann'i nimele, kuid surnud oli tegelikult, nagu selgus kontrollimisel Jüri Inslermann. Millest võiks aga järeldada, et need isikud on identsed? Ainult sellest, et mõlemate eesnimed on Jüri on kindlasti vähe. Olgu märgitud, et sellised juhtumid on väga sagedased ja seetõttu pole sugugi võimatu, et surnuks kirjutatakse isik, kes oma eksistentsi lõpule või lõpetamisele veel ei suvatse mõeldagi.

Eriligi vigaseist isikutunnistisist moodustavad veel tunnistised, millel isikute eesnimed on märgitud nii, nagu isikuid kodu hüütakse. Kui isikutunnistisel näiteks on märgitud „Reeli“ ja isiku ristiniimi on „Elfride-Aureelie-Anastassia“, siis on tõesti raske uskuda, et tegemist ühe ja sama isikuga. Selliseid juhtumeid kus „Friedrichi“ asemel on kirjutatud „Fritz“, „Käthe“ asemel „Kity“, „Johannese“ asemel „Juhan“ või koguni „Annes“ pole sugugi harvad. Ja seetõttu ongi võimalik, et ühel isikul tuleb teise eest vahest surra, ja halvemal juhtumil ehk koguni istuda vangis.

Arvestades kõike ülaltoodut, tekib tahes-tahtmatult kindumus, et praegust olukorda tuleb muuta võimalikult kiiresti, seda enam, et selle muutmiseks ei seisa ees mainimisväärseid takistusi. Juba Isikutöestamise ja liikumise seaduse § 10

II lõik loob selleks soodsa eelduse, mainides, et linnades annavad politseikomissarid isikutunnistisi ainult kuni kohtu- ja siseministri sellekohase korralduseni, kuna peale seda korraldust antakse isikutunnistisi juba linnavalitsusest — loomulikult vastava omavalitsuse perekonnaregistri põhjal, milline sisaldab täiesti usaldusväärseid ja kontrollitud andmeid. Peaks aga praegune isikutunnististe andmise kord jääma püsima veel mõnda aega, siis vähemalt selles osas peaks olukord muutuma, et isikutunnististe väljaandmise eel nõutakse kodanikult kas perekonnaseisutunnistist (vorm nr. 8) ehk vähemalt sünniteatist, et ometi isikunime ja sünniaja suhtes ei tarvitseks olla kahtleval seisukohal.

Selle nõude täitmine ei peaks tekitama erilisi raskusi, kuna paljudel isikuid perekonnakirjad on juba korraldatud ja teistel, kel need veel pole korras, võib ju need võtta korraldamisele enne isikutunnististe andmist ja isikutunnistist varem mitte anda, kuni perekonnakirjad avatud.

Mis puutub isikutunnistise jooksvasse korrashoiusse perekonnaseisu ja perekonnakoostise märkimise alal, siis täiendusi ja muudatusi sel alal võiks teha perekonnaseisuametnikud, kelle juures registreeritakse vastav sündmus. Juba praegu paljud perekonnaseisuametnikud teevad seda, kuid kindlat järjekindlust siiski pole.

Tuleb vaid loota, et võimud, kellest sõltub praeguse olukorra muutmine ja parandamine, võtaks ülalmainitud küsimuse kaalumisele juba lähemal ajal.

Korterite-lugemine Göteborgis.

15. juunil 1905 otsustas Göteborgi linnavolikogu toimetada järjekorralisi korterite-lugemisi linnas iga viie aasta järele, sellisel ajal, et lugemisandmed oleksid võrreldavad Stokholmi korterite-lugemise andmetega kui ka iga 10 aasta järele korduvate üleriiklikkude rahvalugemiste andmetega. Samal aastal otsustas ka volikogu teatud ajajärkude järele toimetada erilisi korterite-uuringuid, kus väikekorteriteist võetakse teatud arv kortereid üksikasjalikumale uurimisele. Nende põhimõtete järgi on Göteborgis korraldatud korterite-lugemisi 1905., 1910., 1915., 1920. ja 1930. aasta lõpul, kuna 1925. aas-

ta jäi, osalt kulude kokkuhoidmise ja osalt muude asjaolude tõttu, vahele. Peale selle on veel toimetatud korterite-uuringuid 1911. aastal üle 5000, 1921. aastal — üle 6000 ja 31. jaanuaril 1930 üle 7000 kuni kahetoalise korteri kohta. Viimasena toimetatud lugemise ja uuringu andmed on nüüd läbi töötatud ja ilmunud trükis 238-leheküljelise raamatuna.

Göteborgis oli 1. jaanuariks 1931 12 861 elumaja. Viimase 10 aasta jooksul on tulnud juurde 4663 maja ehk 56,9%, kusjuures see kõik ei lange siiski ehitustegevuse arvele, vaid osa eeslinnade ühendamise arvele, millised 10 aasta eest ei

kuulunud linna administratiivpiiresse, kuid selle aja kestel on linnaga ühendatud. Siiski on ehitustegevuse andmeil selle aja jooksul ehitatud juurde 3150 maja, millest umbes 700 arvatakse hiljem juurdeliidetud linnaosade arvele. Seega oleks vana Göteborgis selle aja jooksul ehitatud juurde 2450 uut maja ehk 29,9%. Majust on ehitusmaterjali järgi: kivimaju 28,0%, puumaju 52,3%, muid ja segamaju 19,7%.

Kordade arvu järgi jaguvad need majad järgmiselt: 1-kordseid — 21,5%, 2-kordseid — 32,4%, 3-kordseid — 28,2%, 4- ja rohkemkordseid — 17,9%.

Elukortereid oli 1. jaanuariks 1931 64 791. Võrreldes neid tubade arvu järgi Tallinna korteritega samaks ajaks, saame järgmise pildi:

	Göteborgis	Tallinnas
1-toalisi	40,3%	70,76%
2- „	24,0%	11,65%
3- „	11,7%	7,99%
4- „	10,6%	4,35%
5- ja rohkem- toalisi	13,4%	5,25%

Sellest selgub, et mõlemal linnal on kõige rohkem 1-toalisi kortereid, kusjuures see % Tallinnas on tunduvalt suurem kui Göteborgis. Göteborgi 1-toalisil korteril on aga ligemal kolmveerandil neist ka eraldi köök, kuna Tallinnas need on peasjalikult kööktoalised.

Majad, millised võeti korterite uurimul vaatlemisobjektiks, määrati kindlaks liisu läbi. Igasse sellisesse majasse saadeti vastavalt instrueeritud isikud, kes täitsid vastavad küsimuslehed. Vaatluse alla olid võetud õige mitmesugused asjaolud, nagu: kas ruumid on üüritatud, omaniku kasustada või antud maksuta kasutamiseks, ehitusmaterjal, linnaosad, korteripidajate elukutsete peagrupid, majapidamiskategooriad — kas korteripidaja eluneb üksinda, ühes oma perekonnaliik-

metega või võõrastega, jõukuse järgi — kas kuuluvad jõukamasse või kehvemasse kihti, sotsiaalklassi järgi — kas on töölised või kuuluvad keskklassi, perekonna-koosseisu järgi — kas perekonda kuuluvad ainult abikaasad, abikaasad lastega, kas lapsed on alaealised või täiskasvanud, kas ainult alaealiste lastega üksikud isikud või jälle ainult täiskasvanud lastega üksikud, kas eluneb korteris perekonda mittekuuluviaid, nagu teenijaid, allüürnikke ja muid selliseid, elukutsete järgi — millisesse tööstusalassee kuuluvad või millist iseseisva sissetulekuga elukutset peavad, kuidas läheb elanik oma elukohta, kas jalgsi, jalgratta, mootorratta, auto, autobuse, raudtee, trammi, laeva või praamiga, eluruumide õhuhalt, kas toad on väga väikesed, väikesed või normaalsuurusega, mis kellaajal uuring vastavas korteris teostatud, kas aknad on suured, väikesed, keskpärased või puuduvad mõnel ruumil täiesti, soendus- ja tuulutamisevõimaluste järgi, ja kas need võimaldavad head, rahuldavat või halba tuulutamist või soendamist või ei võimalda hoopiski, kas maja külge kuuluv õu on valge, avar, kena või mitte, pime või kitsas, kuidas on sissekäigud ja kojad, kas valged, avarad, kitsad, pimedad, puudulikud, kas maja juurde kuuluv õu on ümbruskonnast kõrgemal, madalamal või on sellega ühetasane, kas korteri õhk oli hea, võrdlemisi hea, halb, ühendatud mingisuguse mustusega, korteri korrashoidmine, kas on korteris putukaid ja rotte, korterile kuuluvad mugavused, kloseti asukoht ja kui mitme korteri kasustada on see, kas oli korter elanikkudega ülekoormatud, põrandapinna suurus, üüritingimused jne. jne. Kõik need tunnused on töötatud läbi mitmel kujul üksteisega kombineerituna ja nii absoluut- kui relatiivarvudena.

Kirjandus.

Tallinna Linna Statistiline Aastaraamat.

Märkmeid ja soove.

A. Gustavson.

Juba 8 aastat ilmub Tallinna Linna Statistikabüroo väljaandel Tallinna Linna Statistiline Aastaraamat. See raamat oma rikkaliku ja väga mitmekulgse sisuga pole ainult huvitav, vaid ka paratamatult tar-

vilik käsiraamat igale arenenud kodanikule, eriti aga omavalitsus-, haridus- ja ühiskonnategelasele. Selle raamatu väljaandmine on suureks teeneks Tallinna Linna Statistikabüroole. Raamat pole siiski

vaba mõningaist vähemaist puudusist, milliste märkimiseks on määratud järgnevad read.

Nimelt pole hariduse ala andmestik küllalt täielik. Nii pole riigi kutsekoolide seas (ega ka mujal) näidatud (tabel 146 jt.) Tallinna Merekooli, milline töötab Tallinnas, alates 1919. a. sügisest. Kuidas see, omal alal suur kool, võis küll siin jääda kahe silma vahele! Seda enam, et erameerekool, mis 1. kl. koolina vaid ühe aasta teotses, on näidatud vastavais tabelleis.

Kaubalaevamehaanikute-kool on näidatud „õppetöökodade, stuudiote ja muusikakoolide“ all, ja viimases aastaraamatus koguni öeldud, et see kool on lõpetanud tegevuse. Nimetatud kool ei kuulu aga kuidagi „õppetöökodade“ liiki, vaid on puhtal kujul teoreetiline kutsekool. Palju rohkem kuulub näiteks juba Riigi Tööstuskool „õppetöökodade“ rühma, kuna nimetatud koolis õpetatakse tegelikku tööd.

Märkus, et kaubalaevamehaanikute-kool on tegevuse lõpetanud pole hoopiski õige. See kool viidi vaid Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi korraldusel 1931./32. õppeaastal likvideeritava tehnikumi juurest merekooli juurde, kus see vormiliselt

iseseisva koolina teotseb praegugi (sisuliselt küll merekooli ühe eriosana).

Puuduvad ka andmed õpilaste arvu kohta 1931./32. õppeaastal Riigi Tööstuskoolis ja Tööstuseõpilastekoolis.

Meelsasti tahaks statistilises aastaraamatus näha ka andmeid Tallinnas asuvate kõrgemate õppeasutuste, nagu tehnikumi, konservatooriumi, kohta. Need aga puuduvad.

Võidaks ju ehk öelda, et Tallinna Merekool, Riigi Tööstuskool, Tallinna Tehnikum jne. pole linna koolid, ja seepärast andmed nende kohta puuduvad. Kuid see väide pole õigustatud, sest rida riigi koole on siiski arvestatud, ja lõppude lõpuks on raamatu kasustajal vaja andmeid Tallinna haridusüldolude kohta.

Nagu raamatus näidatud „allikate“ järgi võib otsustada, pole nende andmete puudulikkuses süüdi vist Tallinna Linna Statistikabüroo, vaid nähtavasti Linna Koolivalitsus.

Loodame, et järgnev statistiline aastaraamat sisaldab täielikke andmeid samuti hariduse kui muudegi küsimuste ja alade kohta.

Lõpuks veel üks väike märkus: Tallinn asub ida pikkuses Greenwichist.

Kroonika.

A. Lätt 60-aastane.

Tartu Linna Tuletõrjelendsalga ülem A. Lätt sai 2. märtsil 1933 60-aastaseks.

Jubilar on pühendanud rohkesti oma jõudu Tartu vabatahtlikule tuletõrjele, kus ta on olnud tegev üle 20 aasta. Tartu Linna Tuletõrjelendsalka juhib ta hoolikalt 1926. a. saadik.

Jõudu ja püsivust ka edaspidiseks tööks.

Juhan Ostrat 50-aastane.

5. märtsil 1933 sai 50-aastaseks Tartu linna juriskonsult Juhan Ostrat.

J. Ostrat on linna juriskonsuldi juba alates 1920. a., kaitstes suure hoole ja inunuga linna huve ja lahendades keerulisi juriidilisi küsimusi linnaomavalitsuse tegevuse alal, millisel alal on ta paremaid asjatundjaid.

Vene Ajutise Valitsuse ajal oli ta Tartumaa komissariks, hiljem ka Eestimaa kubermangu abikomissariks Lõuna-Eestis. Eesti Ajutise Valitsuse ajal oli ta

Tartu linna ja maakonna komissariks. Võttis osa vabadussõjast. Oli Tartu linnavolinikuks 1919.—1920. a. ja Tartu maavolinikuks 1919.—1922. a. Võtab osa seltskonnatööst, olles juhtival kohal paljudes organisatsioones.

Soovime jubilarile palju õnne, tervist ja tahet senise eduka töö jätkamiseks.

Tartu linnavolikogu tegevusest.

27. veebruari koosolekul oli arutusel 15 punkti. Kinnitati linnavalitsuse liikmete uus tööjaotus, määrati kindlaks matmispaikade maksunormid 1933., 1934. ja 1935. a., otsustati mitmesuguste kruntide müümise küsimusi ja vaadati läbi mitmed palved maksude alandamise ja restorandide asjus.

13. märtsi koosolekul kinnitati linna panga uus põhikiri ja panga 1932. a. aruanne, kustutati mitmesugused lootusetuks muutunud võlad ja otsustati teostada 1933. a. kinnisvarade uus hindamine linnamaksu võtmiseks, alates 1. juulist s. a.

Tartu linna 1933./34. a. eelarve kava.

Tartu linna 1933./34. a. eelarve kava on pikemat aega arutusel linnavalitsuses ja eelarvekomisjonis, kuid tasakaalustamine teeb suuri raskusi. Vaatamata sellele, et linnavalitsuse ettekirjutuse põhjal osakondade ja asutiste eelarved olid koostatud väga tagasihoidlikult, näitas nende kokkuvõtte siiski puudujääki umbes 180 000 krooni, kusjuures pole arvestatud erakorralisi kulusid.

Eelarve tasakaalustamiseks tehakse suuri kärpimisi kõigil, nii kultuurilisel kui ka majanduslikel aladel. Osutub möödapäasmatuks vähendada ka ametnikkude ja teenijate palku, milliseid kärbiti juba möödunud aastal, ja koondada koostisi.

Mitmed küsimused on veel lahtised, nende hulgas ka riigilt saada olevate summade küsimused. Pole loota, et eelarve pääseb volikokku enne aprilli lõppu.

Tartu linnavalitsuse liikmete uus tööjaotus.

Kuna Tartu Linnavalitsuse koostisse astus uus linnanõunik V. Tamman, siis tuli muuta osalt ka linnavalitsuse tööjaotust. Uue jaotuse järgi, milline kinnitati linnavolikogu poolt 27. veebruaril 1933, on linnavalitsuse töö jaotatud järgmiselt: linnaapea K. Luik juhib üldiselt linnavalitsuse tegevust, talle alluvad otsest linnavalitsuse kantselei arhiiviga, rahanduse ala (maksu- ja arveosakond), statistikabüroo, perekonnaseisumet, tuletõrje, elektri jaam, gaasivabrik ja linna pank ja ta on vaestelastekohtu esimeheks, linnaapea abi A. Mõru täidab linnaapea kohuseid viimase äraolekul ja juhib töö- ja hoolekande ja tööstus- ja kaubandusosakondi, linnanõunik J. Treumann juhib haridusosakonda (koolivalitsust) ja kinnisvarade hindamise jaoskonda, linnanõunik M. Kurs-Olesk juhib kinnisvarade- ja korteri- ja tervishoiuosakonda, kuna linnanõunik V. Tamman juhib majandus- ja ehitusosakonda ja veevärki.

Uus haigla Tartus.

Möödunud aasta lõpul teostus Tartu linna ammuaegne kavatsus soetada omale ajakohane naiste-naha- ja suguhaiguste haigla.

Endine Puiestee uulil asuv haigla, milline umbes 35 aastat tagasi oli asutatud

vanusse kõrtsiruumesse 20 haige — peamiselt avalikkude naiste — jaoks, ei vastanud kaugeltki haiglate kohta maksvaile nõudeile. Tähtsamaks puuduseks oli see, et erahaigete kelle arv viimase kümne aasta jooksul suurenes alatasa ja ületas isegi avalikkude naiste arvu, polnud võimalik isoleerida avalikest naisist haigla halva ruumijaotuse tõttu. Peale selle andis end teravalt tunda üldine ruumikitsikus, kuna haigete arv tõusis sagedasti 60-ni.

Uus naiste-naha- ja suguhaiguste haigla — Tartu Linna Naishaigla — saadi kahe Tallinna uulil asuva linnale kuuluva maja põhjalikul ümberehitamisel. Varem asus neis hooneis kaitsevæeosa. Ümberehitus maksus ligi 17 000 kr. Ümberehituse teostamiseks määras Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus 8500 kr. riiklikku toetust.

Uue haigla kahest ligistikku asuvast majast on üks väliselt eriti nägus, kuid veel rohkem on õnnestunud sisemine ruumijaotus ja ruumide sisustus, milline on lihtne, kuid siiski maitsekas, otstarbekohane ja vastav tervishoiunõudeile. On teostatud juhulikult haigestunud erahaigete ja avalikkude naiste täielik üksteisest eraldamine, kumbki liik haigeist asub omaette hoones.

Erahaigete jaoks määratud majas asub alumisel korral ambulatoorium, haigete ooteruum, ravimisruum, arsti kabinett, halastajaõe- ja pesemisruum. Ooteruum on jaotatud vaheseintega üksikuiks lahtreiks, mis võimaldab ambulantsi külastajail oodata kutsumist arsti juurde üksteisest eraldatult. Teisel korral asuvad 5 haigetetuba, kokku 25 voodiga, vannituba ja klosetid.

Avalikkude naiste ravimiseks määratud majas asuvad alumisel korral 6 haigetetuba, kokku 35 voodiga, ravimisruum ühes ooteruumiga, söögituba, põetajaruum, vannituba ja klosetid. Teisel korral asuvad personaali eluruumid, keldrikorral — majandusruumid ühes avara köögiga.

Mõlemas majas on sooja- ja külmavee-seadistu. Ambulantsis, ravimisruumis, vannitubades, klosetes ja pesemisruumes on veekindlad põrandad.

Haiglas ravitavaiks erahaigeiks on peamiselt Suguhaiguste vastu võitlemise seaduse alusel riigi kulul ravitavad puudustkannatavad suguhaiged päritoluga vähemal arvul Tartu linnast, suuremal arvul teistest linnadest ja maakondadest.

Haigla juhatajaks on dr. K. Karask.

Mainitud haigla asutamisega võiks olla lahendatud kogu Lõuna-Eesti nais-naha- ja suguhaigete statsionaarse ravimise küsimus ajakõrgusel olevas erihaiglas, mis oleks samm edasi suguhaiguste ravimise kui ka tervishoiu alal üldse.

Poleks otstarbekohane asutada tulevikus uusi sellekohaseid osakondi või haiglaid väikesemaisse linnadesse, vaid nii majanduslikult kui ka ravimise seisukohalt on kasulik saata haigeid suurema piirkonna jaoks ajakohaselt korraldatud haiglasse.

Korterite ehitamine Soome linnades 1930. ja 1931. a.

„Sotsialisen Aikakauskirja“ andmeil ehitati 1931. a. Soome linnades üldse 137 elumaja, neist pealinnas 24. Enamasti olid need 1- ja 2-kordsed; esimesi ehitati 53, teisi — 55, kuna 3- ja enam-kordseid ainult 29, sellest üksi Helsingis 19. Ehitusmaterjallina tarvitati 96 maja juures puud, kuna kiviehitisi püstitati peamiselt pealinnas.

Korterite toodang 1930. ja 1931. a. nähtub alljärgnevalt tabelist. Siin on arvestatud ka köök iseseisva toana.

	Kortereid		TUBE	
	1930. a.	1931. a.	1930. a.	1931. a.
Helsingis . . .	890	1390	1605	2728
Muis linnades	1182	736	3042	1687

Kokku 2001 2126 4647 4415

Siit nähtub, et korterite juureehitamise on kasvanud 1931. a., võrreldes eelmisega, 6,2%. Tubade arv aga on vähenenud, kuna on ehitatud rohkem pisikortereid.

Tubade arv ehitatud kortereis nähtub järgnevalt (köök on arvestatud ka toana).

	Helsingis	Teistes linnades
1-toalisi kortereid . . .	678	200
2- „ „ . . .	446	316
3- „ „ . . .	117	112
4- „ „ . . .	54	65
5- „ „ . . .	35	24
Suuremaid „ . . .	60	19

Kokku 1390 736

Siit nähtub, et Helsingis peaaegu 50% 1931. a. ehitatud kortereist on eriköögita (pliidiga tuba). Varem aastail olid üle-

kaalus korterid toa ja köögiga (2 ruumi). Nagu näha, majanduskriis tekitab suuremat nõudmist pisikorterite järgi. Mainimisväärne on vannide rohkus. Helsingis 61,4% kortereid ehitati vanniga, mujal — 25%.

Võrdluseks olgu toodud veel järgmised andmed:

Ehitatud kortereid ja tube.

Aasta	Helsingis		Mujal linnades	
	Kortereid	Tube	Kortereid	Tube
1927	4 487	10.904	2.836	7.412
1928	4.957	11.527	4.590	10.995
1929	4 706	10.951	2 532	6.690
1930	819	1.605	1.182	3.042
1931	1.390	2.728	736	1.687

Tubade arv korterite kohta (uute ehitatud korterite suhtes) teeb keskmiselt:

Aasta	Helsingis	Mujal
1927	2,4	2,6
1928	2,3	2,4
1929	2,3	2,6
1930	2,0	2,6
1931	alla 2,0	2,3

A. G—n.

Leedus avati uus paberivabrik.

12. jaanuaril 1933 avati Petrašiunais, Kaunase lähedal, uus paberivabrik. Vabrikus leiab tööd umbes 80 töölise. Aastatoodang on esialgu nähtud ette 4000 tonni, tarbekorral aga võib see tõusta 6000 tonnini ja üle selle. Masinad, milliseisse on investeeritud üldse 7 500 000 litit, on toodud suuremaltjaolt Rootsist ja Saksamaalt.

Stambuli veevärk linnavalitsuse valitsemisele.

Stambuli linnavalitsus teostab praegu oma kavatsust võtta oma valitsemisele Stambuli linna varustamise veega. Prantslasest direktorile määrati abiks türklastest asjatundja. On otsustatud kutsuda Viinist üht veevärgitehnikut, kes aitaks koostada veevärgi laiendamise kava. Linnavalitsus kavatses ettevõtet, nagu senini valitseda iseseisva ettevõtte kaubanduslikkude põhimõtete järgi.